ΕΤΟΣ Α΄.—ΑΡΙΘ. 23. ΑΘΗΝΑΙ 10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1895

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Λ. ΜΑΜΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
90 — Ὁδὸς Αἰόλου — 90

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Τιμὴ συνδρομῆς: Ἐτησία Δρχ. **10.**—Ἑξάμηνος Δρχ. **5.**
Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν εἰς Φράγκα χρυσᾶ.

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. —Ἀγγελίαι δημοσιεύονται μόνον ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι.— Διὰ τὰς καταχωρίσεις ἰδιαίτεραι συμφωνίαι.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΠΑΣΤΕΡ

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Δύο λέξεις αἵτινες φαίνονται σπανίως γραφόμεναι ἡ μία πλησίον τῆς ἄλλης κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους, ὑπό τινων δὲ θεωροῦνται ὡς ὅλως ξέναι καὶ ἀλλότριαι ἡ μία πρὸς τὴν ἄλλην, διότι διακηρύττουσιν οὗτοι τὰς δύο ταύτας λέξεις ξένας καὶ ἀλλοτρίας ἀλλήλαις, ἀποφαινόμενοι ὅτι θρησκεία καὶ ἐπιστήμη τυγχάνουσιν ἀσυμβίβαστα. Μετὰ στόμφου πολλοῦ λέγουσιν ἡμῖν, οἱ πολλάκις μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξηγήσωσι τὰ ἁπλούστερα τῶν φυσικῶν φαινομένων καὶ ἐπινοοῦντες οὕτω θεωρίας ἐπὶ θεωριῶν, ἐξ ὧν πολλάκις ἡ μία διαψεύδει τὴν ἄλλην, λέγουσιν, ἡμῖν ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἡ φωτοβόλος δᾷς ἡ διασκεδάζουσα τὰ σκότη τῆς διανοίας τοῦ λογικοῦ ὄντος, ἀντίθετος τυγχάνει πρὸς τὴν ἑτέραν φωτοβόλον δᾷδα, ἥτις ἔρχεται εἰς ἐπικουρίαν τῆς ἀδυναμίας τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, τὴν δᾷδα τῆς θρησκευτικῆς ἰδέας δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος γινώσκει ἵνα διορᾷ πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἀνθρωπίνης διορατικότητος καὶ κρούῃ τῶν ἀπορρήτων τὴν κεκλεισμένην θύραν. Ἀληθὲς μὲν τυγχάνει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, χρῆσιν ποιούμενος τῆς τεραστίας δυνάμεως ἣν ἐγκλείει τὸ μικρὸν αὐτοῦ κρανίον, τῆς δυνάμεως τῆς διανοίας, εἶναι ἐκτύπωμα μικρογραφικὸν τῆς μεγάλης εἰκόνος τοῦ Δημιουργοῦ καθ' ὁμοίωσιν τῆς ὁποίας ἐγένετο, ὁ ἄνθρωπος λέγομεν. τὸν περὶ αὐτὸν κόσμον ἐρευνῶν καὶ τὴν πέριξ ἐνόργανόν τε καὶ ἀνόργανον φύσιν ἐξεταζων πλειστάκις εἰς ἀπορίαν περιίσταται, εὑρισκόμενος ἀπέναντι τοῦ ἀγνώστου καὶ ἀδυνατῶν νὰ ὑπερβῇ ἀνυπέρβλητα κωλύματα, ἅτινα παρεμποδίζουσι τὸν ὑψιπέτην νοῦν, τὸν ποθοῦντα ἵνα τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἀνοίγων, φθάσῃ μέχρι τῆς γνώσεως τοῦ ἀπείρου. Ἐν τούτοις ὁ ἄνθρωπος πρὸ τῆς κεκλεισμένης θύρας τῶν ἀγνώστων φαινομένων ματαίως τὴν νοερὰν αὐτοῦ ἰσχὺν καταναλίσκων, καὶ θεωρῶν ἐξ ἑτέρου ὅτι χρῆσιν ποιούμενος τῆς νοερᾶς αὐτοῦ ἰσχύος καθίσταται ἐν μικρογραφίᾳ δημιουργός, θεωρῶν λέγομεν, ὅτι διὰ τῆς νοερᾶς δυνάμεως ὑπόδουλα καθιστᾷ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως δυνάμενος ἵνα παράγῃ, καὶ πλάττῃ, καὶ δημιουργῇ νέας καὶ ἀγνώστους δυνάμεις, καὶ ποιῇ ἵνα κινῆται ἡ ἀκίνητος ὕλη δίδῃ μορφὴν εἰς τὸ ἀνόργανον καὶ ἄψυχον, ζωὴν καὶ δύναμιν καὶ καλλονὴν καὶ γονιμότητα, ἔνθα ὑπῆρχε ἄγονος ξηρασία καὶ βράχοι καὶ ἔρημος· ὁ ἄνθρωπος, λέγομεν, τοιαύτην ἰσχὺν ἐν ταύτῳ θεωρῶν ὑπάρχουσαν, ἐπελάθετο πρὸς στιγμὴν τοῦ, ὅτι οὐδὲ φύλλον δένδρου δύναται νὰ παραγάγῃ διὰ μόνων τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων καὶ ὅτι πέραν τῆς τροποποιήσεως τῆς ὕλης ἥτις μόνη τυγχάνει ἀνήκουσα τῇ δικαιοδοσίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων, ὑπάρχει δύναμις ἀνωτέρα ὑπάρχει ἡ ζωὴ ἐν τῇ ἀπείρῳ ταύτῃ δημιουργίᾳ ὑπάρχει δύναμις διέπουσα καὶ κινοῦσα τὸ σύμπαν τὴν δύναμιν ταύτην, ἣν δὲν ἠδύναντο αἱ αἰσθήσεις αὐτοῦ νὰ ἀντιληφθῶσιν, ὁ ἄνθρωπος εὗρεν εὐκολώτερον νὰ ῥίψῃ εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς μὴ ὑπάρξεως καὶ λέγων, ὄμφακες εἰσί, ἀπέδωκε τῇ ἀκινήτῳ καὶ ἀγόνῳ ὕλῃ γονιμότητα καὶ δύναμιν παραγωγὸν τοῦ θαυμασίου ὀργανισμοῦ, τοῦ θαυμασίου μηχανήματος ὅπερ ἐκτυλίσσεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ θαυμάζοντος ἀνθρώπου, ἅμα ὡς ῥίψει τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἀστερόεντα θόλον κάτωθεν τοῦ ὁποίου ζῶμεν καὶ κινούμεθα. Ἀληθῶς ὑπῆρξαν σπουδαῖοι ἐργάται τῆς ἀνθρωπίνης πρόοδου, σπουδαῖοι σκαπανεῖς τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπότητος, οἵτινες, ὡς μή, ὤφειλε, περιεπλανήθησαν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἐρεύνης τῶν ἀπορρήτων καὶ τὰς διανοίας αὐτῶν ἐσκότισε δυστυχῶς τὸ σκότος τὸ ὑπάρχον πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἀνθρωπίνης ἐρεύνης, ἀφιεμένης εἰς μόνας τὰς περιωρισμένας δυνάμεις τοῦ λογικοῦ ὄντος. Αἱ ὑλιστικαὶ ἰδέαι ἐδιδάχθησαν ὑπὸ σπουδαίων σκαπανέων τῆς ἐπιστήμης, ὡς καὶ ὑπὸ ἐπιπολαίων καὶ κατὰ μίμησιν μόνον τῶν ἄλλων ἀρεσκομένων ἵνα ἐπαναλαμβάνωσι ξένας δοξασίας καὶ ξένα θεωρήματα. Αἱ ὑλιστικαὶ δοξασίαι, εἴπομεν, ἡ ὕλη, ἀπόλυτος αἰτία τῆς ὑπάρξεως, ἡ ἔλλειψις παραγωγοῦ καὶ κινούσης δυνάμεως ἀνεκηρύχθη ὡς δόγμα ἐπιστημονικῆς πίστεως καὶ ὑπὸ εἰλικρινῶς τὰς θεωρίας ταύτας ἀσπαζομένων ὡς καὶ ὑπὸ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων ἐξ ἐπιπολαιότητος καὶ ἐλλείψεως σοβαρᾶς ἐρεύνης ἀκολουθούντων δοξασίας, περὶ ὧν οὐδεμίαν σοβαρὰν εἶχον βεβαιότητα.

Εὐτυχῶς διὰ τὸ καλὸν καὶ τὴν ἀληθῆ

πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος ὑπῆρξαν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἄνδρες οἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατώρθωσαν, ἵνα διΐδωσιν ἀμυδρόν τι φῶς πέραν τοῦ σκότους, ὅπερ παρεμπόδιζε τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, ἵνα διΐδῃ πέραν τῶν ἀπορρήτων τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ. Οἱ ἄνδρες οὗτοι πλειστάκις ὕψωσαν φωνὴν εὐγενῆ, δεικνύοντες, τῇ πρὸς βαθὺ σκότος πορευομένῃ ἀνθρωπότητι τὴν φωτοβόλον ὁδὸν τῆς θρησκευτικῆς ἰδέας· πολλάκις οἱ ἄνδρες οὗτοι ὑπέστησαν τοὺς πολέμους, τὰς κατακραυγάς, τὰς μομφάς, τὰς λοιδορίας δοκησισόφων καὶ στενοκεφάλων, ἀντέστησαν ὅμως μετὰ τῆς ἰσχύος τῶν κατεχόντων τὴν ἀλήθειαν καὶ αἱ ὑγιεῖς ἀρχαὶ καὶ ἰδέαι διελθοῦσαι τοὺς αἰῶνας ἔφθασαν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ὁπόταν γίγας τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας παρέστη ἐν μέσῳ τῆς θαυμαζούσης ἀνθρωπότητος, καὶ διὰ τῆς στιβαρᾶς αὐτοῦ χειρὸς ἐκρήμνισε τὸ σαθρὸν οἰκοδόμημα, τὸ βασιζόμενον ἐπὶ τῶν ἐσφαλμένων δοξασιῶν τῆς ἀγνοίας καὶ ὁ Λουδοβῖκος Pasteur ἐπέδειξε δι' ἀκαμάτου ἐργασίας καὶ σεβαρᾶς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης ἥτις ἀπήτησεν ἐργασίαν διαρκέσασαν ἐπὶ μακρὰς ἐτῶν περιόδους, ὅτι ἡ ὕλη ἄγονος τυγχάνει ἀείποτε καὶ στεῖρα, καὶ ὅτι ἡ ζωὴ ἐκ τοῦ μηδενὸς οὐδόλως παράγεται, κατέδειξε δέ, ὅτι ἡ αὐτόματος ***γέννησις*** οὐδόλως ὑφίσταται καὶ ὅτι τὸ ἐνόργανον ἐκ τοῦ ἐνοργάνου ἐγένετο, ὅτι ἡ ζωὴ τὴν ζωὴν ἀρχὴν ἀείποτε ἔσχε καταδεικνύων οὕτω τὴν ὕπαρξιν ζωῆς ἐν τῇ ἐνοργάνῳ φύσει, τὴν ὕπαρξιν δυνάμεως διεπούσης τὴν ὕλην.

Ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ τὸν ὁποῖον σήμερον μετὰ τῆς εὐγενοῦς Γαλλίας πενθεῖ οὐ μόνον ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔθνη σύμπαντα καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον, ὁ μέγας οὗτος ἀνήρ, ὁ τὸν βίον ἅπαντα δαπανήσας εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας πρὸς τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπῆρξεν οὐ μόνον σκαπανεὺς ἀκάματος τῆς ἐπιστήμης ἀλλὰ μέγας τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργέτης. Κατὰ τὴν πένθιμον στιγμὴν καθ' ἣν ἡ ἀνθρωπότης σύμπασα εὐσεβάστως γόνυ κλίνει πρὸ τοῦ τάφου τοῦ Λουδοβίκου Pasteur· καθ' ἣν στιγμὴν ἔξοχοι ῥήτορες πλέκουσι τῷ μεταστάντι πρὸς Κύριον στεφάνους ἐπαίνων, καθ' ἣν στιγμὴν μεγάλα ἐπιστημονικὰ σωματεῖα, φαεινοὶ τῆς ἐπιστήμης ἀστέρες μεγάλων ἐθνῶν, κυβερνήσεων ἀρχηγέται ἐθνῶν ἅτινα πρὸς τὸ στάδιον τῆς προόδου εὐδοκίμως βαδίζουσι, καθ' ἣν στιγμὴν τέλος πάντα τὰ ἔξοχα ταῦτα πρόσωπα δάκρυ εἰλικρινὲς χέουσι πρὸ τοῦ τάφου, ὅστις περικλείει τὸ εὐγενὲς λείψανον τοῦ μεγάλου τούτου τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργέτου, οὐδόλως τυγχάνει ἁρμόδιος ὁ ἀσθενὴς κάλαμος τοῦ γράφοντος ὅπως πλέξῃ στέφανον, ἔστω καὶ τὸν ἔσχατον πάντων, ὅσοι κατετέθησαν ἐπὶ τῆς σοροῦ Ἐκείνου τὸν ὁποῖον πενθεῖ ἡ ἀνθρωπότης. Μὴ γράφων δὲ ἐπιστημονικὴν πραγματείαν οὐδόλως δύναμαι ἵνα ἀφηγηθῶ ἐνταῦθα τὰς μεγάλας διανοητικὰς τοῦ ἀνδρὸς ἐργασίας, αἵτινες ἡλιακαὶ ἀκτῖνες κατέστησαν καθ' ὅλον τὸν ἀχανῆ χῶρον τῆς ἐπιστήμης ἐν περιλήψει δὲ μόνον δύναμαι εἰπεῖν τὰς μεγάλας καὶ βαρυσημάντους εὐεργεσίας, ἃς αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι παρέσχον πρὸς τὴν ὅλην ἀνθρωπότητα καὶ ὧν ἕνεκα ἡ μεγάλη καὶ πάνδημος ἐκδήλωσις σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης ἥτις ἐκδηλοῦται ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς οἰκουμένης. Ὁ Λουδοβῖκος Pasteur γνωστὸν πόσον εἰργάσθη καὶ συνετέλεσε πρὸς τὴν ἀληθῆ τῆς ἐπιστήμης πρόοδον, οὐχὶ διὰ θεωριῶν ἀνυποστάτων, οὐχὶ δι' ἐκφράσεων ἄνευ βάσεως καὶ μηδόλως ἐπὶ τῆς πραγματικότητος στηριζομένων, ἀλλὰ διὰ θεωριῶν, αἵτινες βάσιν ἔσχον τὴν πραγματικὴν ἐργασίαν τὰς πειραματικὰς ἐπιστήμας, γινώσκων ἵνα συνδέῃ τὴν θεωρίαν μετὰ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς καὶ παραδίδων τῇ ἐπιστήμῃ μετ' ἀκριβείας καὶ εὐσυνειδησίας, τὴν ὁποίαν ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος ἔγνω ἵνα σέβηται καὶ τιμᾷ καὶ γεραίρῃ παραδίδων, λέγομεν, γεγονότα ἀληθῆ καὶ βαρυσήμαντα παρέχοντα τῇ ὅλῃ ἀνθρωπότητι θησαυρὸν ὅλον εὐεργετημάτων.

Ὁ Λουδοβῖκος Pasteur πεπροικισμένος δι' ἰσχυρᾶς δυνάμεως χαρακτῆρος διὰ διανοίας ἐξόχου, διὰ διορατικότητος οὐ τῆς τυχούσης, δι' εὐθύτητος ἰδεῶν καὶ σκέψεων, μὴ πλεοναζούσης δυστυχῶς ἐν μέσῳ τῆς κοινωνίας τῶν ἡμετέρων χρόνων ἀνεδείχθη μέγας σκαπανεὺς τῆς ἀνθρωπίνης προόδου εἰλικρινῶς εὐσυνειδήτως καὶ ἐμβριθῶς τὰ γεγονότα συνδυάζων καὶ ἑρμηνεύων καὶ γινώσκων ἵνα μὴ ἐκθαμβῶται ὑπὸ ψευδῶν θεωριῶν, οὐδὲ νομίζων, ὅτι καθῆκον ἐπιστήμονος σπουδαίου τυγχάνει, ἵνα δίκην προβάτων ἀκολουθῶν ὁ εἷς τοῦ ἑτέρου τὰ βήματα σκότος πλειότερον ἐπιχύσῃ ἐπὶ τῆς διανοίας τῆς ἀνθρωπότητος, ἧς τοὐναντίον πᾶς σοφὸς καθῆκον ἔχει, ἵνα τὴν ὁδὸν τῆς παιδείας εἰς χεῖρας κρατῶν ἡλιακὰς ἀκτῖνας εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς ἐπιχύσει ἀφθόνους. Οὐδόλως ἐδίστασεν ὁ Pasteur ἵνα θαρραλέως πολεμήσῃ τὰς ὑλιστικὰς ἰδέας, οὐδόλως ἐδίστασεν ἵνα πολεμήσῃ τὴν αὐτόματον γέννησιν, καταδεικνύων ὅτι οἱονδήποτε ὑγρὸν καὶ ἀπόζεμα δι' αὐτοῦ καὶ μόνου οὐδὲν παράγει ἀλλὰ εὑρίσκει τὸ ὑλικὸν τῆς γεννήσεως ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, ἥτις βρίθει μικροοργανισμῶν, οἵτινες καθίστανται αἰτία ἀλλοιώσεων καὶ νοσημάτων τῶν ἐνοργάνων ὄντων. Ἡ ἀέναος τοῦ Pasteur ἐργασία ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὴν λύσιν τῶν μεγάλων ἐκείνων προβλημάτων, πρὸ τῶν ὁποίων εὐσεβάστως γόνυ κλίνουσι οἱ ἐπιστήμονες τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. Ἐὰν σήμερον τὸ αἴτιον τοῦ θανάτου ἐξασθενούμενον διὰ τῆς καλλιεργείας, καθίσταται πρόξενον σωτηρίας καὶ ζωῆς, ἐὰν ἡ νόσος τῆς λύσσης, ἥτις ἐθεωρεῖτο εἰς παρελθόντας χρόνους αὐτόχρημα καταδίκη εἰς θάνατον, θεωρεῖται σήμερον νόσος δυναμένη ἵνα πολεμηθῇ τελεσφόρως ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοῦ Pasteur τὴν εὐσυνείδητον καὶ πολυχρόνιον ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν. Ἐὰν ἡ διφθερῖτις πολεμῆται σήμερον διὰ τῶν ἐξ ὁροῦ ἐνέσεων καὶ ἑκατοντάδες πολλαὶ νεαρῶν ὑπάρξεων διατηρῶνται ἐν ζωῇ ἀποδιδόμεναι εἰς τὴν τρυφερὰν στοργὴν τῆς μητρικῆς καρδίας, ἐπίσης ὀφείλεται εἰς τὸν στίλβοντα ἀστερισμόν, ὅστις περιστοιχίζει τὸν φαεινὸν τῆς ἐπιστήμης ἥλιον, τὸν ὁποῖον πενθεῖ ἡ οἰκουμένη σύμπασα. Ἀλλ' οὐ μόνον τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων ἐπεδίωξεν ὁ Pasteur τὰ πλεῖστα τῶν μιασματικῶν νοσημάτων εὐσυνειδήτως μελετήσας, καὶ σεβαρῶς περὶ πάντων ἀσχοληθείς, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα ζητήματα, ἀφορῶντα τὴν περίσωσιν σπουδαίων ἀνθρωπίνων συμφερόντων σεβαρῶς ἐρευνήσας, ἀφίκετο εἰς λαμπρὸν καὶ ἀποτελεσματικώτατον συμπέρασμα, ἐξ οὗ οὐ μόνον ἡ Γαλλία ἀλλὰ καὶ ἅπας ὁ πεπολιτισμένος κόσμος ἠρύσθη πλοῦτον πολύν, ὃν δικαίως δύναται νὰ θεωρῇ ὡς πλούσιον δῶρον δωρηθὲν τῇ ἀνθρωπότητι παρὰ τῆς εὐγενοῦς χειρὸς τοῦ γίγαντος τούτου τῆς ἐπιστήμης. Γινώσκουσιν οἱ πάντες πόσα χρηματικὰ ποσὰ κερδίζει ἐτησίως ὁ βιομηχανικὸς κόσμος καὶ οἱ περὶ τὴν κτηνοτροφίαν ἀσχολούμενοι διὰ τῶν ἐφευρέσεων τοῦ Pasteur. Γνωστὸν ὅτι χιλιάδες πολλαὶ βοῶν καὶ ἄλλων ζώων σώζονται κατ' ἔτος διὰ τῶν ἀνακαλύψεων ἐκείνου, καὶ ἡ βιομηχανία τοῦ μεταξοσκώληκος εὗρε τὴν σωτηρίαν ἐν τῇ περὶ τούτου ἀνακαλύψει Αὐτοῦ, καὶ ἡ βιομηχανία τοῦ οἴνου ἢ τοῦ ζύθου βαρυσημάντους ζημίας ἀποφεύγει σήμερον διὰ τῶν μεθόδων ἃς ὁ Pasteur κατέστησε κοινὸν κτῆμα τῆς ἐργαζομένης ἀνθρωπότητος καὶ εἰργάζετο τέλος καὶ ἐκοπία καὶ ἐμόχθει καὶ διήρχετο τὸν βίον ἀενάως κρούων τὴν κεκλεισμένην θύραν τῶν ἀπορρήτων, καὶ διορῶν τὸ μέλλον, οὐδόλως ἀπηύδει ἀλλ' ἐχώρει θαρραλέως πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἡ εὐγενὴς αὐτοῦ ψυχὴ διψῶσα πόθου τοῦ θεωρεῖν ἀνακουφιζομένην τὴν ἀνθρωπότητα εἰργάζετο μετὰ ζήλου τρεφόμενος ὑπὸ τῆς ἐλπίδος, ὅτι διὰ τῆς ὠθήσεως, ἣν ἔδωκε τῇ ἐπιστήμῃ, τὸ μέλλον ἐπιφυλάσσει πρὸς τὸ κακὸν πόλεμον ἐξοντώσεως, ὀνειρευόμενος ἐν ἀπωτάτῳ μέλλοντι τὴν ὅλην ἀνθρωπότητα ὑγιαίνουσαν καὶ εὐτυχῆ. Ὁ μέγας οὗτος ἀνήρ, ὁ τοσαύτην διανοητικὴν ἰσχὺν ἀναπτύξας, ὁ τοσοῦτον διὰ τῆς νοερᾶς αὐτοῦ ἐργασίας εὐεργετήσας τὴν ἀνθρωπότητα, οὐδόλως ἐθεώρησε τὴν ἐπιστήμην ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ἰδέαν, διότι ὁ ὑψηλὸς νοῦς τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ εὐγενὴς αὐτοῦ καρδία ἐδίδαξεν αὐτῷ, ὅτι τὸ φῶς δὲν δύναται νὰ ἀντιστρατεύηται πρὸς τὸ φῶς καὶ ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ οὐδόλως ἐδίστασεν ἵνα ἐξανίσταται ἐν καιρῷ τῷ δέοντι πρὸ τῶν ἐσφαλμένων δοξασιῶν γινώσκων ἵνα ὑπερασπίζῃ τὸ ἀληθὲς καὶ ὀρθὸν μὴ δειλιῶν οὐδὲ πτοούμενος ἀπέναντι λοιδοριῶν καὶ χλευαζόντων ἀνθρώπων, οἵτινες ἐλάχιστοι ἐτύγχανον, ὅπως ἀφιχθῶσιν εἰς τὸ μεγαλεῖον τοῦ ὕψους ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀφί-

κετο. Καὶ ὁ μέγας οὗτος θεράπων τῆς ἐπιστήμης ἐν τῷ ἡμετέρῳ αἰῶνι λογιζόμενος εἰς τῶν μεγαλειτέρων ἀνδρῶν, οὓς παρήγαγεν ὁ αἰὼν οὗτος τῶν φώτων καὶ τῆς προόδου δὲν ἐθεώρησεν ἀνάξιον τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ μεγαλείου τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ πρὸς τὸν Δημιουργὸν αὐτοῦ χρέους τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ καθηκόντων καὶ ἐπέρανε βίον περίδοξον κεκοσμημένον διὰ πολυτίμου στεφάνου ἐφ' οὗ ἔλαμπον ἄνθη εὐώδη οἰκογενειακῶν ἀρετῶν, ἀγνῆς φιλοπατρίας, διακαοῦς ἔρωτος τῆς ἐπιστήμης, σεβασμοῦ εἰλικρινοῦς πρὸς τὸ θεῖον, ἐπέρανε, λέγομεν, βαρυσήμαντον τὸν βίον, τὸν σταυρὸν ἔχων εἰς χεῖρας καὶ ἐπικαλούμενος τὴν εὐμένειαν τοῦ Δημιουργοῦ, ἐξ οὗ προῆλθε καὶ πρὸς ὃν ἀπέπτη δυνάμενος δικαίως νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ βίος αὐτοῦ δὲν ὑπῆρξε ἄσκοπος, ἀλλ' ὅτι ἐπολλαπλασίασε τὸ εἰς χεῖρας αὐτοῦ τάλαντον. Ἡμεῖς δὲ δυνάμεθα ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν προνομιοῦχον θέσιν τηροῦντες πρὸς τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ βίος καὶ ἡ τελευτὴ τοῦ Pasteur ὑπῆρξαν ἡ καθιέρωσις τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο τούτων λέξεων τῆς ἀδελφότητος δῆλον ὅτι τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Σ.

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ἡ καθολικὴ Εὐρώπη ἡγουμένη ἀείποτε ἐν ταῖς ἔργοις τῆς φιλανθρωπίας, κηδομένη δὲ νομιμοφρόνως τῶν πραγματικῶν συμφερόντων τῆς προαγωγῆς τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἵδρυσεν εὐεργετικὰ γραφεῖα ὑπὸ τὸν τίτλον «Λαϊκὴ γραμματεία» ὧν ἡ εἴσοδος καθ' οἱονδήποτε ὥραν ἐλευθέρα τυγχάνει εἰς τὸν λαὸν τὸν ἀγωνιζόμενον τὸν ἔντιμον ἀγῶνα τῆς ὑπάρξεως καὶ συντηρήσεως τοῦ βίου. Τοιαῦτα ἱδρύματα ὄντως χριστιανικά, ἐμψυχούμενα δὲ ὑπὸ πνεύματος καθαρῶς εὐαγγελικοῦ πολλὰ ἱδρύθησαν ἐν Γερμανίᾳ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ λειτουργοῦντα δωρεάν, ὑπηρετοῦντα δὲ τὰς πολυειδεῖς ἀνάγκας τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος καὶ προστατεύοντα τὰ δίκαια τοῦ ἀνισχύρου κατὰ τῆς ἀπληστίας κατὰ τῆς ἀδικαιολογήτου κερδοσκοπίας τῶν πολυταλάντων ἰσχυρῶν. Εἶναι καὶ ταῦτα μία ἔκφανσις τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ ἐπεκτεινομένου μέχρι τῆς κατωτέρας βαθμίδος τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας.

Περὶ τοιούτων κοινωνικῶν προόδων ἐνδιαφερομένη ἡ «Ἁρμονία» ἵνα μεταδώσῃ τοῖς ἀναγνώσταις αὐτῆς πᾶν ὅτι ἐν τοῖς μᾶλλον προηγμένοις λαοῖς ὑπὸ ἔποψιν κυρίως χριστιανικῆς ἀγαθοεργίας, φιλοξενεῖ ἐν ταῖς στήλαις αὐτῆς καὶ τὰ τῶν λαϊκῶν γραμματειῶν.

Ἡ Γραμματεία τοῦ λαοῦ εἶναι γραφεῖον ἔνθα οἱ ἐργάται πάσης τάξεως καὶ οἱαοδήποτε χώρας ἢ γλώσσης δύνανται νὰ λαμβάνωσι δωρεὰν συμβουλάς, νομικὰς δοηγίας, φιλικὰς διαιτησίας, ἔτι δὲ δι' αὐτοὺς τοὺς ἐργάτας οἱ ἐπιτετραμμένοι τὰ τῆς γραμματείας τοῦ λαοῦ ἀνερευνῶσι καὶ συλλέγουσι πᾶν ἔγγραφον δυνάμενον ν' ἀποδῇ ἀναγκαῖον καὶ ὠφέλιμον ἐν ταῖς περιπλοκαῖς τοῦ βίου.

Ἡ Γραμματεία τοῦ λαοῦ ἐπιδιώκει τὸν ὑψηλὸν αὐτῆς προορισμὸν δικαιοῦσα πληρέστατα καὶ τὸν τίτλον καὶ τὴν ἵδρυσιν. Οὐχὶ μόνον οἱ πλούσιοι, οἱ ἰσχύοντες, οἱ μεγάλοι κτηματίαι, οἱ ἔμποροι ἔχουσι ἰδίους γραμματεῖς πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἰδιωτικῶν αὐτῶν ὑποθέσεων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄπορος ὁ δυστυχὴς λαὸς ὁ μὴ δυνάμενος νὰ διαθέσῃ οὔτε ὀβολὸν ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του ἰδίους γραμματεῖς. Προσέρχεται οὗτος εἰς τὸ γραφεῖον ἀνοικτὸν εἰς πάντας, ἀνοικτὸν καθ' ἡμέραν, προσέρχεται μετ' ἐμπιστωσύνης καὶ ἀφοσιώσεως, βέβαιος ὅτι θὰ εὕρῃ πᾶν μέσον δυνάμενον νὰ προστατεύσῃ τὰ ἴδια συμφέροντα, ὥστε ἐν στιγμαῖς στενοχωρίας καὶ εἰς τὰς περιπλοκὰς καὶ ἐκκρεμότητας λάβωσι ταῦτα τροπὴν καὶ ἔκβασιν εὐχάριστον καὶ ἱκανοποιητικήν.

Πόσοι πτωχοὶ ἐργάται περιπλέκονται καὶ ἄκοντες ἐν ταῖς σχέσεσι μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ, μετὰ τῶν Δικαστηρίων ἢ καὶ ἄλλων ἀρχῶν; πόσων τὰ δικαιώματα διακινδυνεύουσι ἐν ταῖς δίκαις, ἐν ταῖς διαδοχαῖς, ἐν τῇ προστασίᾳ τῶν ἀνηλίκων, ἐν τῇ διεκδικήσει τοῦ δικαίου, ἐν ταῖς ἀπαιτήσεσι τῶν ὀφειλῶν, ἐν τῇ ὑποθηκεύσει τῶν κτημάτων, ἐν τῇ ἐκκαθαρίσει τῶν ὑποθέσεων, ἐν τοῖς συμβιβασμοῖς, ἐν τῇ στρατεύσει καὶ μεταναστεύσει, δι' οὗ ὁ ἄνθρωπος συχνάκις ὑποχρεοῦται ἐκ τῆς καταδρομῆς τῆς τύχης νὰ ζητήσῃ τὸν ἄρτον εἰς ξένας χώρας μακρὰν τοῦ πατρῴου ἐδάφους, ἢ καὶ ἐπιδιώκει βελτίωσιν τῆς ἰδίας ὑπάρξεως. Μετὰ πάσης τοιαύτης τοῦ βίου τροπῆς συνδέοντα τὰ συμφέροντα καὶ ἡ κατάστασις τοῦ πτωχοῦ λαοῦ. Ἡ Γραμματεία τοῦ λαοῦ εἰς πάσας ταύτας τὰς κοινωνικὰς δυσχερείας καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον τῶν ἀνθρωπίνων περιπετειῶν ἀνοίγει τὰς πύλας αὐτῆς ἵνα ἐνστερνισθῇ ὡσεὶ ἰδίας ὑποθέσεις, ἵνα ἀπαντήσῃ καὶ ἀποδώσῃ τὸ δίκαιον παντὶ τῷ αἰτοῦντι.

Καὶ ἵνα πρακτικώτερον καὶ μᾶλλον ὡρισμένως ὁμιλήσωμεν, ὑποθέσατε ἀγρότην εἰς τὸν ὁποῖον ἡ πενία ἐπιβάλλει τὴν εἰς Ἀμερικὴν μετανάστευσιν, ἐπιθυμεῖ δὲ πληροφορίας ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἀπωτάτων ἐκείνων γαιῶν, ἢ ἐξ Ἀμερικῆς ζητεῖ ἀπὸ τῆς μεμακρυσμένης πατρίδος πιστοποιητικά, αὐθεντικὰ ἔγγραφα δικαστικῶν ἀποφάσεων, ἡ λαϊκὴ γραμματεία ἐκθύμως ὑπηρετεῖ πᾶσαν τοιαύτην τοῦ πένητος ἀνάγκην.

Ἂν τυγχάνει μικρέμπορος ὢν ἀδίκως ἐπιβαρύνουσι φόροι δυσανάλογοι ὑποχρεοῦται νὰ ἀναζητῇ τὰς ἀρμοδίους ἐπιτροπάς, ἂν πρόσωπον ἄπορον μὴ δυνάμενον νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν δικηγόρων τὰς δαπάνας τῶν χαρτοσήμων, ἵνα ἀνακτήσῃ τὸ δίκαιον αὐτοῦ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν προστασίαν καὶ ὑπεράσπισιν τῆς προκειμένης γραμματείας.

Ἐὰν οἰκογενειάρχης χρήζῃ πληροφοριῶν περὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων του περὶ καταλλήλου σχολῆς, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν οἰκονομικῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν κλίσιν καὶ ἰδιοφυΐαν, περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ φόρου τῆς ἐγγραφῆς, περὶ παρουσιάσεως τῶν πιστοποιητικῶν εἰς τοὺς ἀρμοδίους.

Ἂν ἄλλος οἱοσδήποτε ἀναγκαῖος συμβουλῶν εἰς περιπλοκὰς εἰς διαφορὰς καὶ διενέξεις, εἰς ζητήματα συμφερόντων, ἐν τοιαύτῃ ὑποθέσει, μία ὥριμος σκέψις, εἰς λόγος ἀπαθὴς καὶ μεμετρημένος, μία συνδιαλλαγὴ αἴρει συγκρούσεις, δίκας, δαπάνας καὶ μίση συνεχῶς θανάσιμα.

Ἡ γραμματεία τοῦ λαοῦ τοιοῦτον ἔχει τὸν ὑψηλὸν καὶ εὐγενῆ προορισμόν, τυγχάνει ἵδρυμα διατεθειμένον εἰς πᾶσαν ἐνδεχομένην τοῦ λαοῦ ἀνάγκην.

Δύο ἀδελφοὶ πρὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ἀμφισβητοῦσιν ἐπὶ τῆς διανομῆς τῆς πατρικῆς περιουσίας, αἱ δὲ δίκαι ἀπερρόφησαν σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῆς κληρονομίας, δύο συνεταῖροι ἐρίζουσι ἐπὶ τῆς συμμετοχῆς τῶν ὠφελειῶν καὶ ἀπωλειῶν τοῦ ἐμπορίου. Ὁ ἐργάτης μετὰ τοῦ κυρίου, ὁ ἀγρότης μετὰ τοῦ κτηματίου λογομαχοῦσιν ἐπὶ τῆς ἀμοιβῆς. Ἄλλος δυστυχής, ἀνίσχυρος, ἀπροστάτευτος ἐνέπεσε εἰς τοὺς γαμψοὺς ὄνυχας, ἑνὸς τοκογλύφου, ἑνὸς αἰσχροκερδοῦς, τοῦ ὁποίου ἡ ἀσυνειδησία καὶ ἀκόρεστος ἀπληστεία ἐπιτρέπουσιν τὴν ἀπογύμνωσιν ἀπὸ πάσης αὐτοῦ περιουσίας, ἀπὸ παντὸς αὐτοῦ πράγματος, ἀπὸ παντὸς αὐτοῦ δικαιώματος, ἀδιάφορον ἂν τοῦτο τυγχάνει ἀμοιβὴ τοῦ κόπου καὶ τοῦ μόχθου καὶ τοῦ ὑδρῶτος αὐτοῦ. Ἴσως μία δυστυχὴς γυνή, ἴσως τέκνα ὀρφανὰ ἐγκαταλειμμένα . . . . Εἰς πάσας ταύτας τὰς περιπτώσεις ἐξωτερικεύεται καὶ διαχέεται τὸ προστατευτικόν, τὸ εὐεργετικὸν καὶ εὐαγγελικὸν ἔργον τῆς γραμματείας τοῦ λαοῦ.

Ὁ ἐπιφορτισμένος τὴν διεύθυνσιν ἱδρύματος προωρισμένου τοσοῦτον νὰ ἐνεργήσῃ, τοσοῦτον νὰ δράσῃ ἐν μέσῳ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἀφοσιοῦται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πτωχοῦ λαοῦ τοῦ ὁποίου κεκλημένος τυγχάνει ἵνα θεραπεύσῃ τὰς ἀνάγκας, τοῦ πτωχοῦ λαοῦ πρὸς ὃν τρέφει ἀφοσίωσιν καὶ φιλοστοργίαν ὡσεὶ πρὸς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ οἰκογένειαν εἶναι παρήγορον εἶναι ἐνθαρρυντικὸν εἶναι ἄκρον ἱκανοποιητικὸν νὰ βλέπῃ τις ἐν μέσῳ τῆς κοινωνίας ἀσκουμένην μέχρις ὑπερόχου βαθμοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. Ἐὰν ἡ ἀδικία, ἐὰν ἡ αἰσχροκερδία πλήττωσι θύματα οὐχὶ ὀλίγα, ἡ ἀντίδρασις ἐκ μέρους ἀνδρῶν γενναίων μεγαλοψύχων ἱκανῶς πιστοποιεῖ, ποῖον τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρωπίνου αἰσθήματος, ποῖον δὲ ἡρωϊσμὸν καὶ πόσας θυσίας ἐμπνέει ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ.

Καθ' ὃν χρόνον ῥίπτοντες ἐπὶ τοῦ χάρτου σκέψεις ἡμῶν χαραττομεν τὰς γραμ-

μὰς ταύτας δὲν δυνάμεθα ἀλλ' ἢ νὰ εὐχηθῶμεν θερμῶς ὅπως τοιαῦτα εὐεργετικὰ λαϊκὰ ἱδρύματα ἅτινα πρὸ πολλοῦ ἤδη διακοσμοῦσι τὰς πόλεις τῆς Δύσεως, ἀναφανῶσι καὶ ἐν Ἀνατολῇ, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἑστία τῆς προόδου τῶν φώτων καὶ τῆς προόδου. Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος ἡμῶν ὁ μετὰ ζήλου ἐνθέρμου καταβαλλων πᾶσαν προσπαθειαν πρὸς ἀναβίωσιν καὶ ἀναψύχωσιν τοῦ συσταθέντος ἤδη καθολικοῦ συλλόγου πρὸς συνένωσιν καὶ ἀδελφοποίησιν ἁπάντων τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ καθολικῶν, θὰ μεριμνήσῃ καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης ταύτης, ὥστε νὰ πληρωθῇ τὸ κενὸν τοῦτο ἐν μέσῳ τῶν ἀπόρων τάξεων, μία δὲ λαϊκὴ γραμματεία δύναται νὰ θεωρηθῇ κλάδος ἀγαθοεργὸς τοῦ παρ' ἡμῖν μέλλοντος ὅσον οὔπω νὰ λειτουργήσῃ καθολικοῦ συλλόγου.

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Τὸ ἐσχάτως ἀνακινηθὲν ζήτημα τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν παρέσχεν ἡμῖν πρὸ παντὸς ἄλλου κατάλληλον εὐκαιρίαν ἵνα περισυλλέξωμεν πολυτίμους μαρτυρίας ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτῶν τούτων τῶν διϊσταμένων ἀδελφῶν μας, οἵτινες ἀμερολήπτως καὶ ἐν εὐθυκρισίᾳ ἀνατρέχοντες τὰς σελίδας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας κύπτουσιν εὐλαβὲς τὸ γόνυ πρὸ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀληθείας.

Πλέον ἢ ἅπαξ ἐν τῇ ἑλληνικῇ δημοσιογραφίᾳ συνεζητήθη ἐὰν πράγματι ὠφέλησεν ἢ μᾶλλον ἔβλαψε τὸν ἑλληνισμὸν ὑπὸ ἐθνικὴν ἔποψιν ὁ χωρισμὸς τῶν Ἐκκλησιῶν. Πολλαὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου διημείφθησαν ἄλλοτε γνῶμαι, πλὴν ἅπασαι σχεδὸν πρὸς βάρος τῆς ἀληθείας, ὑπὲρ ἧς ἄλλως τε μαρτυροῦσιν ἀδιαφιλονείκητα γεγονότα.

Ἐσχάτως ἡ ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης ἐκδιδομένη ὁμώνυμος ἐφημερὶς ἐπαναφέρουσα καὶ αὖθις ἐπὶ τοῦ τάπητος τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐπιλέγει ὡς ἑξῆς:

«Δὲν συμφωνοῦμεν ποσῶς μὲ τοὺς λέγοντας, ὅτι ὁ χωρισμὸς τῶν δύο Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς ἀπέβη εἰς ὄφελος τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Ἐκτὸς τῆς ψυχικῆς ὠφελείας (;) οὐδεμίαν ἄλλην ὠφέλειαν εἶδε τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἐκ τοῦ χωρισμοῦ· τοὐναντίον ὁ χωρισμὸς ἐγένετο κατὰ μέγα μέρος αἰτία τῆς διασπάσεως καὶ τῆς ἐξασθενήσεως καὶ τῶν δεινοπαθημάτων αὐτοῦ. Ὁ ἰσχυρισμός τινων, ὅτι ἐὰν δὲν ἐπήρχετο ὁ χωρισμὸς τῶν ἐκκλησιῶν ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία θὰ ἐξήσκει μεγάλην ἐπίρροιαν οὐ μόνον θρησκευτικὴν ἀλλὰ καὶ φυλετικὴν ἐν Ἀνατολῇ δὲν εἶναι ἐν πᾶσιν ὀρθός. Θρησκευτικῶς θὰ ἐπηρέαζέ πως αὕτη ἀλλ' οὐδαμῶς φυλετικῶς. Τὸ Βυζαντιακὸν κράτος δὲν θὰ ἐξελατινίζετο καὶ ἐὰν διετέλουν ἡνωμέναι αἱ Ἐκκλησίαι. Ὁ χωρισμὸς τῶν Ἐκκλησιῶν πρέπει νὰ θεωρῆται δυστύχημα τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, διότι ἀπεξένωσεν αὐτὸ τῶν συμπαθειῶν τῆς Δύσεως. Ἐὰν ἡ ἑνότης τοῦ χριστιανισμοῦ δὲν διεσπᾶτο, ἴσως δὲν θὰ κατελαμβάνετο τὸ Βυζαντινὸν κράτος ὑπὸ τῶν σταυροφόρων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος καὶ δὲν θὰ κατετέμνετο εἰς πολλὰ κρατίδια, πρὸς ἄλληλα πολεμοῦντα καὶ φθείροντα τὰς δυνάμεις των. Ἂν δὲ δὲν ἐπήρχετο ἡ διάσπασις αὕτη τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους δὲν θὰ ἐπήρχετο πιθανῶς καὶ ἡ κατάλυσις αὐτοῦ. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἐπιδιωχθεῖσα ἕνωσις οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἠδύνατο νὰ προσπορίσῃ τῷ Βυζαντιακῷ κράτει, ἀλλ' εἶνε ὡσαύτως βέβαιον ὅτι ἂν δὲν ἐγίνετο ὁ χωρισμὸς τῶν Ἐκκλησιῶν δὲν ἤθελε καταντήσῃ τὸ κράτος τοῦτο ἐκεῖ ὅπου κατήντησεν».

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ μαρτυρία αὕτη ὡς ἐκ τῆς προελεύσεως αὐτῆς συγχάνει δι' ἡμᾶς πολυτιμωτάτη. Ταύτην δὲ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἐξάγομεν τὸ ἑξῆς λογικώτατον συμπέρασμα: Ἐὰν ὁ χωρισμὸς τῶν Ἐκκλησιῶν κατ' ὁμολογίαν τοῦ ἀρθογράφου τῆς ἐν Ἡρακλείῳ ὁμωνύμου ἐφημερίδος, ἔβλαψεν ἐπαισθητῶς τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ παράτασις τοῦ χωρισμοῦ παρατείνει ἐπίσης καὶ τὰς ἀπὸ τούτου βλάβας καὶ τὰς ἐθνικὰς ζημίας ἃς ἐκ τῆς παρατάσεως ταύτης ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενον τὸ ἡμέτερον ἔθνος. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἀπαισίου χωρισμοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν ἄλλοι δώσουσι λόγον, ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὴν παράτασιν τούτου ἡμεῖς φέρομεν βαρεῖαν τὴν εὐθύνην. Ἀφοῦ δὲ τοιαύτη παράτασις ἐκτὸς τῶν ἠθικῶν ζημιῶν διακυβεύει καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν συμφέροντα, καὶ ὡς χριστιανοὶ καὶ ὡς Ἕλληνες ἔχομεν χρέος νὰ ὑπερμαχήσωμεν λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ὑπὲρ τῆς περιποθήτου ἑνώσεως τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, πεποιθότες ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ ἔθνος σπουδαίας θέλομεν παράσχῃ ὑπηρεσίας. Ἐὰν δὲ ἡ ἕνωσις ἡ ἐπιδιωχθεῖσα κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα, ὡς διατείνεται ὁ ἀρθογράφος τοῦ Ἡρακλείου, δὲν ἤθελε βεβαίως προσπορίσῃ ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα ἅτινα τὸ Βυζαντιακὸν κράτος ἀνέμενεν ἀπὸ τῆς Δύσεως, εἶναι οὐχ ἧττον ἐξ ἴσου ἀληθὲς ὅτι ἐκ τοιαύτης ἑνώσεως τὸ Βυζάντιον πολλὰς θὰ ἐκαρποῦτο σημαντικὰς ὠφελείας. Ἐκτὸς τούτου ἡ ἀξιότιμος συνάδελφος ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς ἀνομολογεῖ ὅτι ὁ χωρισμὸς τῶν Ἐκκλησιῶν ἔβλαψε καιρίως τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου παραδόξως μᾶς λέγει ὅτι ὁ ρηθεὶς χωρισμὸς ἐπήνεγκεν οὐχ ἧττον ψυχικὰς ὠφελείας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Τοιαύτας ὠφελείας ἃς διορᾷ ἡ συνάδελφος ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν νὰ ἴδωμεν. Ἀπ' ἐναντίας δὲ μετὰ μεγίστης ἡμῶν λύπης παρατηροῦμεν ὅτι σὺν τῷ χωρισμῷ τῶν Ἐκκλησιῶν ἔκλεισε καὶ ὁ κατάλογος τῶν **ἁγίων** παρὰ τῇ ἀδελφῇ Ἐκκλησίᾳ. Ποῦ λοιπὸν αἱ ψυχικαὶ ὠφέλειαι; Ἄλλως γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς γῆς ἀληθὴς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἅτε **ἁγία** ὀφείλει νὰ παράγῃ ἑκάστοτε **ἁγίους** ἀπὸ τῶν κόλπων αὐτῆς, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἀψευδέστερον μαρτύριον τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος ψυχικῶν ὠφελειῶν, πᾶσα ὅμως ἐναντία περίπτωσις τεκμηριοῖ ἐναργῶς τὴν παντελῆ ἀποξήρανσιν τοῦ ζωηφόρου ἐκείνου χυμοῦ ἐξ οὗ προβαίνουσιν αἱ ἀληθεῖς ψυχικαὶ ὠφέλειαι. Δῆλον ὅθεν ὅτι ἡ διάσπασις τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὑπὸ ὑλικὴν καὶ ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν ἀπέβη οὐ μόνον ἀσύμφορος, ἀλλὰ καὶ τὰ μάλλα ὀλεθρία καὶ ἐπιζήμιος σύμπαντι τῷ Ἑλληνισμῷ.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Νέοι Διδάκτορες.

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα μετ' ἐπιτυχεστάτην δοκιμασίαν ἀνηγορεύθησαν παμψηφεὶ διδάκτορες τῆς ἰατρικῆς δύο ἐκ τῶν καλλίστων νέων τῆς ἐνταῦθα καθολικῆς κοινότητος, οἱ κ. κ. Ἰωάννης Φασσανέλης καὶ Ἰωάννης Βιαγκίνης. Ἐπὶ τῷ αἰσίῳ τούτῳ γεγονότι πλεῖστα ἐστάλησαν ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν συγχαρητήρια. Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἁρμονίας διερμηνεύουσα τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς εὐχὰς ἁπάντων ἐν γένει τῶν ἐν Ἀθήναις Καθολικῶν, θλίβει μετὰ ποιᾶς τινος ὑπερηφανείας τὴν χεῖρα εἰς ἀμφοτέρους τοὺς νεαροὺς ἐπιστήμονας καὶ ἐκφράζει εἰς αὐτοὺς τε καὶ εἰς τὰς ἀξιοτίμους αὐτῶν οἰκογενείας ἐγκάρδια συγχαρητήρια. Συγχρόνως δὲ ἀπευθύνει θερμὴν παράκλησιν πρὸς ἅπαντας τοὺς συμπολίτας ἡμῶν καθολικούς, ὅπως διὰ τῆς ὑποστηρίξεως αὐτῶν ἐνθαρρύνωσιν τοὺς προαχθέντας ἡμῶν φίλους, ὧν ἡ δαρνοστερφὴς κεφαλὴ προστίθησι νέαν αἴγλην καὶ ἀνυψοῖ τὸ γόητρον τῆς ἐνταῦθα καθολικῆς ὁλότητος.

Προαγωγὴ Δ. Ἰωάννου Παλαιολόγου.

Ἡ Α. Ἁγιότης ὁ πάπας Λέων ΙΓ'. εὑηρεστήθη νὰ συγκατατάξῃ μεταξὺ τῶν μυστικῶν Αὐτοῦ θαλαμηπόλων (Camerieri Segreti) τὸν Ἐφημέριον Πειραιῶς Δὸν Ἰωάννην Παλαιολόγον. Τῷ ἐπαξίως τιμηθέντι διαβιβάζομεν θερμὰ συγχαρητήρια.

Ἀναβίωσις Καθολικοῦ Συλλόγου.

Καθὼς θὰ ἐνθυμοῦνται βεβαίως οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται πρὸ διετίας περίπου ἐγένετο ἐν Ἀθήναις ἀπόπειρα συστάσεως καθολικοῦ Συλλόγου, σκοπὸν ἔχοντος τὴν συνδρομὴν παντὸς δεινοπαθοῦντος, ἀνεξαρτήτως ἐθνικότητος ἢ θρησκεύματος. Πράγματι δὲ συνελθόντες τότε πλεῖστοι τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ καθολικῶν συνέταξαν τὸ σχετικὸν καταστατικὸν καὶ προέβησαν εἰς τὰς ἀρχαιρεσίας ἐξ ὧν προέκυψε πρόεδρος ὁ κ. Ἀριστείδης Κιάππε, ὅστις πρὶν ἢ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα τοῦ προέδρου ἀπέστειλε τὸ καταστατικὸν πρὸς τὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπον, ὅπως τύχῃ τῆς ὑψηλῆς ἐγκρίσεως αὐτοῦ. Πλὴν ὁ θάνατος τοῦ μακαρίτου Ζαφφίνου ἀφῆκεν ἐκκρεμῆ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἕως σήμερον, ὅτε ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Σεβ. Δὲ Ἄγγελις πληροφορηθεὶς περὶ τῶν ὅσων ἄλλοτε ἔλαβον χώραν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ποθῶν τὴν ἐν Ἀθήναις ὕπαρξιν τοιούτων εὐεργετικῶν σωματείων ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν κ. Κιάππε, ὃν παρεκάλεσε θερμῶς ὅπως καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν ὑπὲρ τῆς εἰ δυνατὸν ταχείας ἀναβιώσεως τοῦ ρηθέντος συλλόγου, ὑποσχεθεὶς πᾶσαν ἀρωγὴν καὶ ὑποστήριξιν. Ὁ κ. Κιάππε ἀπεδέχθη ἀσμένως τὴν ὑψηλὴν ἐντολὴν καὶ ἐπωφεληθεὶς τῆς εὐκαιρίας ἐνεχείρισε πρὸς τὴν Α. Π. ἀναφορὰν πολλῶν καθολικῶν, συνοδευομένην ὑπὸ ἑκατονταδράχμου δωρεᾶς, αἰτούντων τὴν ἀναβίωσιν τοῦ καθολικοῦ συλλόγου, ὅστις προώρισται νὰ παράσχῃ σπουδαίας ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις καθολικὴν κοινότητα. Τοιουτοτρόπως ἐλπίζομεν ὅτι ταχέως θέλομεν χαιρετίσῃ τὸν νέον τοῦτον Σύλλογον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ἡ Ἀδελφότης».

Ἀρραβῶνες.

Ἐτελέσθησαν ἐν Νάξῳ οἱ ἀρραβῶνες τοῦ συμπαθοῦς νέου κ. Μιχαὴλ Μαρκόπολι μετὰ τῆς χρηστῆς δεσποινίδος Ρόζας Βάϊερ. Τῷ προσφιλεῖ ἡμῶν συνεργάτῃ εὐχόμεθα ταχεῖαν τὴν στέψιν.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

ΤΟ ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ

Παρατηρήσεις τοῦ Σεβ. Νικολάου Μαρίνη μυστικοῦ ἀρχιθαλαμηπόλου τῆς Α. Α. τοῦ Πάπα Λέοντος ΙΓ'.

Ὁ Σεβ. Νικόλαος Μαρίνης μυστικὸς ἀρχιθαλαμηπόλος τῆς Α. Α. τοῦ Πάπα Λέοντος ΙΓ' εἷς τῶν διαπρεπεστέρων κληρικῶν τῆς Ρώμης, ἐν φυλλαδίῳ ὀλιγοσελίδῳ, ἀλλὰ μεγάλης σπουδαιότητος ἐρευνᾷ καὶ καταδεικνύει δι' ἐπιχειρημάτων ἀκαταμαχήτων ὅτι ἡ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας δὲν εἶναι, ὡς ἐδίδαξαν αὐτὴν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, κλῆρος τῶν νεωτέρων χρόνων.

Αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι εἶχον γνῶσιν ἀορίστου τινὸς ἰδέας τοῦ τρόπου τούτου τοῦ ἐρευνᾶν τὴν τοῦ κόσμου ἐξέλιξιν, μόνος ὅμως Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἠρεύνησε καὶ εὗρε τὴν ἀληθῆ διατύπωσιν τῆς ἱστορίας, ἀνάγων πάσας τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις, πάσας τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων εἰς θείαν τινὰ **πρόνοιαν**, ἥτις ἐπαγρυπνεῖ ἐφ' ἑκάστων στοιχείων τῆς δημιουργίας καὶ ἐφορεύει τῆς προσαλλήλου αὐτῶν ἁρμονίας.

Ἡ τάξις ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς αὐτὰ τὰ ὄντα· ὁ λόγος δὲ τῆς τάξεως τῶν ὄντων καλεῖται ἐν τῷ Θεῷ **πρόνοια**, ἵνα δὲ ποιήσηται γνωστὸν τὸν σκοπὸν τῆς θείας ταύτης *προνοίας* ὁ Διόδωρος, περιηγηθεὶς καὶ μελετήσας ἐπὶ τριακονταετίαν, συνέλαβε καὶ ἔγραψε τὴν Παγκόσμιον αὐτοῦ Ἱστορίαν

Ὁ Σεβ. Μαρίνης ἐμελέτησε κατὰ βάθος τὴν ὑπόθεσιν, κατειλημμένος ὑπὸ τῆς ἰδέας ταύτης ὅτι ἡ ἀρχικὴ *Ἀποκάλυψις* προϋπῆρχεν, ἐπορίσατο, ὅτι βεβαίως φιλόσοφοί τινες καὶ ἱστορικοὶ ἠδυνήθησαν νὰ ὦσιν ἀρκούντως εὐτυχεῖς, ἵνα γνωρίσωσι καὶ θεμελιώσωσιν ἐπὶ τῶν δεδομένων τούτων τοὺς νόμους τῆς *Προνοίας*, τῆς κανονιζούσης καὶ ῥυθμιζούσης τὴν τάξιν, τὴν πορείαν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ὄντων, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ ὅλον τῆς δημιουργίας.

Ἡ ἀντίληψις τοῦ ἑνορᾶν ἐν παντὶ συμβεβηκότι τὴν χεῖρα *προνοίας* τινός, ἤγαγε Διόδωρον τὸν Σικελιώτην ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς Ἱστορίας ὑπὸ διάφορον ἔποψιν τῆς τῶν λοιπῶν συγγραφέων, οἵτινες ἐνησχολήθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Τὴν γνώμην ταύτην ὁ κ. Μαρίνης πορίζεται ἐκ πολυαρίθμων χωρίων τὰ ὁποῖα παραθέτει ἐκ τοῦ Προοιμίου. Ἑνορᾷ ἐν τῷ προσφιλεῖ αὐτῷ συγγραφεῖ, ἢ μᾶλλον ἀνακαλύπτει ἐκ τῆς συγκρίσεως διαφόρων κειμένων τὴν ἐναργῆ ἀπόδειξιν ὅτι ἐπίστευε θείᾳ τινὶ προνοίᾳ ἣν παρίστησιν ὡς συνδιατεταγμένην τοῖς Νόμοις ἑνὸς Θεοῦ προορατικοῦ, ὅστις διέπει τὸ σύμπαν. Ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸ χριστιανικὸν δόγμα τί ὑπολείπεται νὰ ὑπερπηδήσωμεν, σχεδὸν δυσχερές ἐστι νὰ ὁρισθῇ.

Τίς λοιπόν ἐστι, κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην, ἡ πρόνοια αὕτη; Ὕψιστος νόμος, ἀποκρίνεται ἡμῖν, ὅστις ὁδηγεῖ καὶ διευθύνει πάντας τοὺς ἀνθρώπους, καθ' ὅσον ἀποτελοῦσι τὰ μέλη μιᾶς μόνης καὶ ἀπείρου οἰκογενείας. Αὕτη ἡ πρόνοια ἔδωκε τὴν ἑνότητα ἐν τῷ ποικίλῳ ὀργανισμῷ κυβερνῶσα, ῥυθμίζουσα, συνδέουσα πρὸς ἀλλήλας τὰς σειρὰς τῶν ὁρατῶν ἀστέρων καὶ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, κατανέμουσα ἑκάστῳ τὴν πορείαν ἣν ὀφείλει ν' ἀκολουθήσῃ.

Τοιαῦται σκέψεις δὲν εἶναι μᾶλλον σκέψεις χριστιανοῦ ἢ ἑνὸς *ἐθνικοῦ*; Διότι τὸ ἀποφαίνεσθαι, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι εἰσι τῆς αὐτῆς οἰκογενείας μετέχοντες τῆς πρὸς ἀλλήλους συγγενείας, δὲν ἀντιτίθεται πρὸς πάντα ὅσα οἱ φιλόσοφοι τοῦ ἐθνισμοῦ ἐδίδαξαν; Σκέψις ὑψηλὴ καὶ χριστιανική, ἥτις φαίνεται, ὅτι δὲν δύναται νὰ πηγάσῃ ἢ ἐκ τῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας!

Ἐν τῇ ἀνθρωπότητι ὑφ' οἱονδήποτε φυλετικὸν τύπον ἂν παρουσιάζηται, εἴτε ὑπὸ τὸν λευκὸν τύπον, εἴτε ὑπὸ τὸν αἰθιοπικόν, εἴτε τὸν κίτρινον, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἀνακαλύπτει μίαν κοινὴν βάσιν.

Ὁ Σεβ. Μαρίνης καθίστησι παραλληλισμὸν μεταξὺ τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ συγγραφέως καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου, ἀλλ' ἀφίσταται τῆς ἀνακαλύψεως ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν. Ἡ ἑνότης παρὰ Πολυβίῳ δὲν εἶναι ἢ ἑνότης φαινομενική, ἥτις ποιεῖ ἵνα πηγάζωσιν, ἀνάγωνται καὶ περατῶνται τὰ συμβεβηκότα ἐν τῇ ἑνότητι μόνῃ ρωμαϊκῶν συμβεβηκότων, χωρὶς ν' ἀνάγῃ αὐτὴν εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν. Ὅθεν ὁ Πολύβιος δὲν ἔσχεν ἀκριβῆ ἀντίληψιν τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας τοιαύτην, οἵα ἀνευρίσκεται παρὰ τῷ Διοδώρῳ, ὅστις, δύναται δικαίως νὰ κληθῇ ὁ πατὴρ τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας.

Ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν πάντοτε τῆς αὐτῆς ἰδέας ὁ αἰδέσιμος Μαρίνης ἐξικνεῖται ἐπὶ τὴν σύγκρισιν τοῦ φιλοσοφικοῦ δόγματος τοῦ Διοδώρου πρὸς τὸ τοῦ *Ἀγγελικοῦ διδασκάλου* καὶ τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἐπιρροῆς, ἣν τοῦτο τὸ δόγμα ἠδυνήθη νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων χριστιανῶν ἢ ἄλλων.

Ὁ αἰδέσιμος Μαρίνης, κάλλιον παντὸς ἄλλου θαυμαστοῦ τοῦ Σικελιώτου ἱστορικοῦ, ἐξήγαγε πάλιν, ὅτι ὁ πρῶτος μεταξὺ τῶν ἀρχαίων ἐξήτασε τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν τῶν λαῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν θείαν πρόνοιαν.

Οὐδεὶς ἄλλος συγγραφεύς, οὔτε ὁ Ἡρόδοτος, οὔτε ὁ Θουκυδίδης, οὔτε ὁ Τῖτος Λίβιος ἐσκέφθη ν' ἀναζητήσῃ τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους. Οὗτοι οἱ συγγραφεῖς ἀγνοοῦσιν ἢ ἀμελοῦσι νὰ ἀναζητήσωσι τὸ σχέδιον, ὅπερ ἠκολούθησεν ἡ θεία πρόνοια ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῶν γεγονότων· παρ' αὐτοῖς τὸ πᾶν εἶναι πάθη, εἱμαρμένη, ἀταξία, ἐν ᾧ ὁ Διόδωρος δὲν διορᾷ μόνον ἀορίστως, ἀλλ' ἀριδήλως ἀναγνωρίζει τὴν κοινὴν ἀρχὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ οἶδε πάντοτε νὰ ἀνευρίσκῃ ἐν τοῖς συμβεβηκόσι τὴν χεῖρα θείας τινος Προνοίας.

Ἐκ τῶν διαφόρων τούτων ἀπόψεων, ἐξάγεται ἐναργῶς, ὅτι ὁ κ. Μαρίνης γνωρίζων, ἡμῖν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην, ὑφ' ἣν ἔποψιν ἀρέσκεται νὰ παρουσιάσῃ αὐτόν, παρέσχεν ὑψηλὴν ὑπηρεσίαν τῇ φιλοσοφίᾳ τῆς ἱστορίας καὶ ἀνέῳξε νέας ἀπόψεις τοῖς ἐφιεμένοις νὰ μελετήσωσι τὴν ἐξέλιξιν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. Ἐναργῶς ἡ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας εἶναι νεώτερον εὕρημα· εἶναι παντάπασι χριστιανική, καὶ ὁ Ἅγιος Αὐγουστῖνος ὑπῆρξεν ὁ ἀληθὴς καὶ κλεινὸς αὐτῆς ἱδρυτὴς ἐν τῷ θαυμασίῳ αὐτοῦ βιβλίῳ τῆς «**Πόλεως τοῦ Θεοῦ**».

Ὁ Βοσσουέτος, ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ περὶ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, οὐδὲν ἄλλο ἔπραξεν,

ἁπλῶς ἠκολούθησε καὶ ἀνέπτυξε τὸ δόγμα τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἱππώνης. Ἡ ἀληθὴς ὅθεν Φιλοσοφία τῆς Ἱστορίας δὲν ἐκαρποφόρησεν ἢ ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ φῶς τῆς ἀποκαλυφθείσης ἀληθείας.

Ἡμεῖς ἀπὸ δημοσιογραφικοῦ καθήκοντος συγχαίρομεν τῷ Σεβ. Μαρίνῃ ἐπὶ τῷ συγγράμματι αὐτοῦ, ὅπερ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς εἰσαγωγὴ πρὸς βαθυτέραν μελέτην Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου, ἐπιφυλασσόμεθα δὲ ἵνα ἐν προσεχεῖ μέλλοντι μεταγλωττίσωμεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τοιοῦτο λαμπρὸν καὶ ἀξιόλογον πόνημα.

Κ. Δὲ Μαλιὰρ

καθηγητὴς ἐν τῷ Λεοντείῳ Λυκείῳ.

Η ΥΠΕΡΟΧΗ ΤΟΥ ΠΑΤΡΩΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΑΝΤΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Φαίνεται δ' ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος σκοπὸν εἶχε μετ' οὐ πολύ, νὰ ἐκστρατεύσῃ καὶ κατὰ τῆς Ἰταλίας, νὰ προσβάλῃ δὲ τὴν Ῥώμην. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν εἰς τοῦτο, πρῶτον διὰ τὴν ἀραβικὴν ἐκστρατείαν, τεραστίων παρασκευῶν, ἥρπασεν ὁ πρόωρος θάνατος τὸν μέγαν ἄνδρα, ὃν πᾶσα ἡ Ἀσία ἐθρήνησε, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἀπώλεσε, 323 π. Χ. εἰς ἡλικίαν περίπου 30 ἐτῶν.

Καὶ ἀφοῦ δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Ἑλληνισμὸς ὑπεχώρησεν, ὡς ἐξουσία καὶ δύναμις, εἰς τὴν Ῥώμην, αὐτὸς οὗτος ὁ Ἑλληνισμὸς ἐξουσίασεν αὐτῆς, γενόμενος πνευματικὸς καὶ ἠθικὸς αὐτῆς ἡγεμών. Οὕτω δὲ δύναταί τις δικαίως νὰ θεωρήσῃ τὸν Ἑλληνισμόν, ὡς τὴν πρώτην τοῦ κόσμου ἑνότητα, καθὼς καὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐπιστήμην, ὡς τὴν δεσποτείαν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη τῆς οἰκουμένης ἔχουσαν, ὡς καὶ προείρηται (ε'.).

ΙΑ'.

Ὁ πατρῷος Ἑλληνισμὸς εἰσέρχεται καὶ εἰς Ἀλεξανδρινήν, οὕτως εἰπεῖν, περίοδον, μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁπότε ὁ Πτολεμαῖος Λάγος λαβὼν τὴν κυριαρχίαν τῆς Αἰγύπτου ἐσχημάτισεν ἰδιαίτερον βασίλειον Ἑλληνικόν, οὗτινος ἐγένετο πρωτεύουσα ἡ Ἀλεξάνδρεια ἡ κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ καθέδρα τῶν Πτολεμαίων, ὧν ἡ βασιλεία μετὰ 293 ἔτη ζωῆς, κατελύθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τῷ 30 π. Χ. Οἱ Πτολεμαῖοι κατέστησαν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἑστίαν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας τῆς τότε Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ διανοητικῆς μορφώσεως. Οὖσα δὲ ἡ πόλις πρὸς ἐμπορίαν ἐπιτηδειοτάτη ηὔξησε τάχιστα δι' αὐτῆς καὶ ὑψώθη μάλιστα διὰ τῆς ἐν αὐτῇ Σχολῆς λεγομένης Ἀλεξανδρινῆς, εἰς λαμπροτάτην περιωπήν. Καὶ ἐνταῦθα ὁ πατρῷος Ἑλληνισμὸς εἰργάζετο ἐπίσης ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας ὡς ἰσχύος, οὐ μόνον εἰς τὸν ἀνθρωπισμὸν καὶ φωτισμὸν τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀπωτέρου Προδρόμου ἐξυπηρετήσεις τῷ Χριστιανισμῷ, πιστὸς πάντοτε καὶ πρόθυμος εἰς τὸν προορισμὸν αὐτοῦ, διατελῶν ἐξηκολούθει.

Ἐπὶ τούτῳ ἐὰν εἰσηρχόμην εἰς τὴν Ἀλεξανδρινὴν Σχολήν, ὡς ἐρευνητὴς τῶν ὑπὲρ τοῦ θέματός μου, αἱ μὲν ἀποδείξεις ἤθελον πληθυνθῆναι καὶ τὸ ἔργον ὑπερλίαν σχοινοτενὲς ἤθελεν ἀποβῆναι ἐνταῦθα, ἔνθα ἐπικρατεῖ τὸ στενὸν τοῦ τε χώρου καὶ τοῦ χρόνου, ἐξ ἀνάγκης· ὅθεν μικρόν τι ἀνασηκώσας τὴν ἄκραν τῆς αὐλαίας τῆς Σχολῆς ταύτης, καὶ ἰδὼν σημειώσω συντόμως, τίνι τρόπῳ καὶ ἐνταῦθα προοιμιακῶς εἰργάζετο ὁ πατρῷος Ἑλληνισμὸς ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ τοῦ ἐμφανισθησομένου.

[Ἕπεται συνέχεια]

Ἐν Τσαρνηδίοις Νάξου. Ὀκτώβριος 1895.

Ν. Ἀναγνωστόπουλος

ΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟΝ

ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΒΡΑΧΟΥ

(Διήγημα)

Ἦτο μεσημβρία ἐαρινῆς ἡμέρας καὶ αἱ ὑπὸ χιόνος ἔτι καλυπτόμεναι κορυφαὶ τῶν Ἀπεννίνων χρυσιζόμεναι ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἀπετέλουν ἀντίφασιν πρὸς τὸν ὑπόφαιον οὐρανὸν τὸν ἄνωθεν αὐτῶν ἐκτεινόμενον. Ἀγροὶ μεγάλων ἐκτάσεων ἐπρασίνιζον ὡς σμάραγδος, ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρους ἠκούοντο, ὡς ψίθυρος ἐλαφρὸς ποντίας αὔρας, τῶν προβάτων τὰ βελάσματα καὶ τὰ ᾄσματα τῶν ποιμένων καὶ τῶν χωρικῶν. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν κατελάμβανεν χῶρον

SILVIO PELLICO

ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΜΟΥ

— *Τρέχω ἀμέσως, κύριε· ἀλλά, ἰδέ, ἡ ἀπάντησις δὲν θὰ ἔλθῃ ἐγκαίρως.*

Καὶ ποῦ εὑρίσκετο τότε ἡ ἡρωϊκὴ ἐκείνη ἀπάθεια, ἥτις μὲ καθίστα γενναῖον μολονότι διενοούμην τὸν θάνατον; Διατί ἡ ἰδέα τοῦ νὰ καῶ ζωντανὸς μ' ἔκαμνε ἤδη νὰ πυρέσσω; Ὡσεὶ ἦτο πλέον εὐχάριστον τὸ νὰ ἀπαγχονισθῇ τις ἢ τὸ νὰ καῇ! Ἐσταμάτουν αὐτόθι τὰς σκέψεις μου καὶ ἠρυθρίων ἐκ τοῦ φόβου μου· ἤμην ἕτοιμος νὰ κράζω πρὸς τὸν δεσμοφύλακα ἵνα μοὶ ἀνοίξῃ ἐξ εὐσπλαγχνίας, ἀλλ' ἐκρατήθην. Ἐν τούτοις ἐφοβούμην.

— Ἰδού, λέγω τότε κατ' ἐμαυτόν, ἰδοὺ ποῖον θὰ εἶνε τὸ θάρρος μου, ἐάν, ἀφοῦ διαφύγω τὸ πῦρ βλέπω τὸν ἑαυτόν μου ἀγόμενον εἰς τὸν θάνατον! Θὰ κρατηθῶ, θὰ κρύψω ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὴν ἀνανδρίαν μου, ἀλλὰ θὰ τρέμω. Καὶ ὅμως δὲν χρειάζεται θάρρος ὡσανεὶ δὲν ἐδοκίμαζα τὴν φρίκην τοῦ φόβου καὶ ὡσανεὶ δὲν τὴν ἠσθανόμην; Δὲν εἶνε γενναιότης ν' ἀναγκασθῶ νὰ δώσω αὐτοπροαιρέτως ὅ,τι θὰ δώσω μετὰ λύπης; Δὲν εἶνε ὑποταγὴ τὸ νὰ ὑπακούω παρὰ τὴν θέλησίν μου;

Ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ δεσμοφύλακος ἐπικρατῶν θόρυβος ἦτο τόσῳ μέγας, ὥστε ἐδείκνυε κίνδυνον πάντοτε αὐξάνοντα. Ὁ δὲ δεσμοφύλαξ ἀπελθὼν ὅπως ζητήσῃ παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ μᾶς μεταφέρῃ ἐκ τῶν τόπων ἐκείνων δὲν ἐπανήρχετο! Τέλος μοὶ ἐφάνη ὅτι ἤκουσα τὴν φωνήν του· ἤκουον, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ διακρίνω τοὺς λόγους του. Ἀναμένω, ἐλπίζω, ματαίως! ἀλλ' οὐδεὶς ἔρχεται. Μήπως ἠρνήθησαν νὰ μᾶς μεταφέρωσι εἰς τόπον ἔνθα νὰ προφυλαχθῶμεν κατὰ τῆς πυρκαϊᾶς; Καὶ ἐὰν δὲν ὑπῆρχε πλέον μέσον νὰ σωθῶμεν; Καὶ ἐὰν ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἡ οἰκογένειά του δὲν ἠδύναντο αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ σωθῶσι καὶ ἐὰν οὐδεὶς ὑπῆρχε νὰ σκεφθῇ τὰ *πτωχὰ πτηνὰ τοῦ κλωβοῦ*;

— Ἀλλὰ ὅλα ταῦτα, ἐπανελάμβανον, δὲν εἶνε οὔτε φιλοσοφία, οὔτε θρησκεία! Δὲν θὰ κάμω καλλίτερα νὰ ἑτοιμασθῶ νὰ βλέπω τὰς φλόγας εἰσερχομένας ἐν τῷ δωματίῳ μου καὶ κατατρωγούσας με;

Ἐν τούτοις αἱ μεγάλαι κραυγαὶ ἠλαττοῦντο. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον δὲν ἤκουσα πλέον τίποτε. Ἦτο ἀποδειξις ὅτι ἔπαυσεν ἡ πυρκαϊὰ ἢ μᾶλλον ὅτι πάντες ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶδον αὐτὴν ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ δὲν ἔμενον πλέον ἐκεῖ ἢ μόνον τὰ θύματα ἐγκαταλελειμμένα εἰς τέλος τοσοῦτο σκληρόν;

Ἡ παράτασις τῆς σιωπῆς μὲ καθησύχασε· ἠννόησα ὅτι τὸ πῦρ θὰ ἐσβέσθη.

Μετέβην εἰς τὴν κλίνην μου καὶ ἐμεμφόμην ἐμαυτὸν ὡς ἄνανδρον διὰ τὴν ἀνησυχίαν, ἣν ὑπέστην καὶ τώρα, ὅτε δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ καῶ ζωντανός, ἐλυπούμην διότι δὲν ἐκάην μᾶλλον ἢ νὰ φονευθῶ μετὰ τινας ἡμέρας ὑπὸ τῆς χειρὸς τῶν ἀνθρώπων.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἔμαθον ἐκ στόματος τοῦ Τρεμερέλλου τὰς λεπτομερείας τῆς πυρκαϊᾶς καὶ ἐγέλασα διὰ τὸν φόβον, ὃν μοὶ εἶπεν ὅτι οὗτος εἶχεν ὑποστῇ, ὡσανεὶ ὁ ἰδικός μου δὲν ἦτο ἴσος ἢ δὲν ὑπερέβαινε τὸν ἰδικόν του.

ΚΕΦ. L.

Τὴν 11 Φεβρουαρίου (1822), περὶ τὴν θην ὥραν τῆς πρωΐας ὁ Τρεμερέλλος ἐπωφελήθη τῆς περιστάσεως τοῦ νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ ἴδῃ καὶ ὅλως συγκεκινημένος μοὶ εἶπε:

— Ὁ κύριος γνωρίζει ὅτι εἰς τὴν νῆσον τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ τοῦ Μουράνο, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Βενετίας ὑπάρχει μία φυλακή, ὅπου εὑρίσκονται περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἑκατὸν καρβοναροί!

— Μοὶ τὸ ἐπανέλαβες ἤδη πλειστάκις. Λοιπόν . . . τί θέλεις νὰ εἴπῃς; . . . Ἐμπρὸς ὁμίλει . . . Ἀπ' ἐκείνους κατεδικάσθη κανείς;

ἀπέραντον τὸ ἐκ φηγῶν καὶ δρυῶν δάσος.

Κατὰ διαλείμματα ξηρὰ κτυπήματα πελέκεως ἀντήχουν διακόπτοντα τὴν ἐν τῷ δάσει ἐπικρατοῦσαν νεκρικὴν σιγήν. Ἦτο ὁ ἀνθρακεὺς Νικόλαος ἀσχολούμενος νὰ καταρρίψῃ πελώριον φηγὸν πρὸς κατασκευὴν ἀνθράκων.

Τὸ δένδρον ἐνέδιδε βαθμηδὸν κυρτούμενον ὁλονὲν ὑπὸ τὰ ἰσχυρὰ κτυπήματα ἐπιδεξίου καὶ στιβαρᾶς χειρὸς καὶ ἐπὶ τέλους κατέπεσεν μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Ὁ ἀγαθὸς Νικόλαος κατεγίνετο ἤδη εἰς τὴν ἐκκοπὴν τῶν κλώνων τῆς γηραιᾶς ἀγριοφηγοῦ καὶ συνεσώρευεν αὐτοὺς ὅπως ἀνάψῃ τὴν πρὸς παρασκευὴν τῶν ἀνθράκων ἀπαιτουμένην πυράν, ὅτε αἴφνης κρότος ὑπόκωφος βημάτων ζώων φορτηγῶν μεμιγμένος μὲ συγκεχυμένην ὀχλοβοὴν ἐρχομένου πλήθους.

Ἦτο καραβάνιον ὁλόκληρον Ἀθιγγάνων. Λαὸς ὄντως παράδοξος οἱ Ἀθίγγανοι! Πλάνητες, περιφρονούμενοι, πιεζόμενοι, ἀνυπότακτοι εἰς τοὺς κειμένους νόμους, ἀποστέργοντες πᾶν ἴχνος πολιτισμοῦ, βιοῦσι μεταξὺ ὅλων τῶν ἐθνῶν χωρὶς νὰ ἀφομοιωθῶσι ποσῶς πρὸς αὐτά. Μ' ὅλας τὰς ἀποπείρας ἀπέβη ἀδύνατον νὰ γνωσθῶσιν ἀκριβῶς, ἡ προέλευσις, ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ἔθιμα αὐτῶν. Καθότι αἱ ἄτακτοι αὗται καὶ ἀτίθασσοι ὁρδαὶ μεταλάσσουσιν ἑκάστοτε διαμονήν, ὁμιλοῦσι γλῶσσαν ἀκατάληπτον, λατρεύουσι θεοὺς ἀγνώστους, τελοῦντες μυστηριώδεις καὶ διαβολικὰς ἱεροπραξίας. Ἡ παράδοξος ὀδύσσεια τῶν ἰσχνῶν καὶ ἐλαιοχρώμων τούτων πελασγῶν ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ πρὸς φανταστικὴν πορείαν λαοῦ ἐκ φασμάτων καὶ κακοποιῶν πνευμάτων συγκειμένου. Καὶ σήμερον ἀκόμη συναντῶντες αὐτοὺς εἰς τὰς χώρας νομίζομεν, ὅτι εἰς τὰς ὑπομέλανας ὄψεις των, τὰ σπινθηροβολοῦντα βλέμματα, τὰ ἀλλόκοτα ράκη δι' ὧν καλύπτονται, ἀνευρίσκομεν τοὺς ἥρωας καὶ τὰ φάσματα τῶν παραμυθιῶν, τὰ ἐκφοβήσαντα πλέον ἢ ἅπαξ ἡμᾶς, κατὰ τὴν παιδικήν μας ἡλικίαν, νομίζομεν ὅτι ἀντιμετωπίζομεν τοὺς μυστηριώδεις κατοίκους κόσμου φαντασιώδους, ἐνθα συναλάσσονται μάγοι καὶ γόητες, μορμὼ καὶ φαντάσματα.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος καραβάνιον ἀπετελεῖτο ἐκ πέντε ἀνδρῶν, τριῶν γυναικῶν καὶ τεσσάρων παίδων, τὰς δὲ ἀποσκευάς των ἔσυρον δύο ἵπποι, δύο ἡμίονοι καὶ τρεῖς ὄνοι. Ἐπὶ τῶν ἡμιόνων εἶχον φορτωθῆ αἱ σκηναί, τὰ μαγειρικὰ σκεύη, τὰ ἐνδύματα, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀποσκευαί. Ἐπὶ δὲ τῶν ἵππων καὶ ὄνων, οἵτινες βραδέως καὶ μετὰ κόπου ἔσυρον τοὺς ἰσχνοὺς αὐτῶν πόδας, ἐκάθηντο αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία.

Ὁ ἀνθρακεὺς Νικόλαος βλέπων πρὸ αὐτοῦ φυσιογνωμίας τόσῳ παραδόξους ἔστη ἄναυδος καὶ ἐκπεπληγμένος, ἀπέθηκεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸν πέλεκυν καὶ προχωρήσας ὀλίγον παρετήρει περιέργως τὸ ἀλλόκοτον σύμπλεγμα, μὲ τὰς ποικιλοχρώμους καὶ ρυπαρὰς στολάς. Τότε πλησιάσας ἀθίγγανός τις ἀπετάθη πρὸς τὸν Νικόλαον μὲ ξενικὴν προφοράν, λέγων:

— Καλέ μου ἄνθρωπε, δός μας, παρακαλῶ, ὀλίγα ξύλα, διὰ νὰ ψήσωμεν τὰ φαγητά μας.

— Ποῖοι εἶσθε; ἐρωτᾷ ὁ Νικόλαος.

— Εἴμεθα ἀθίγγανοι, ἐρχόμενοι ἐκ Τουρκίας.

— Ἐκ Τουρκίας! εἶσθε λοιπὸν Τοῦρκοι;

— Ἡμεῖς!... Ἀ ἡμεῖς εἰς οὐδεμίαν χώραν ἀνήκομεν, δὲν ἔχομεν πατρίδα, περιφερόμεθα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ἐὰν μᾶς δώσῃς τὰ ζητηθέντα ξύλα, τίς ἠξεύρει, πιθανὸν νὰ κάμῃς τὴν τύχην σου.

— Ἀ! ἄ! ἀνεφώνησεν ὁ ἀνθρακεὺς μὲ ὕφος εἰρωνικόν, σεῖς μὲ ἐκεῖνα τὰ μοῦτρα, μαῦρα μαῦρα, μ' ἐκεῖνα τὰ κουρέλια ποῦ φορεῖτε, ὁμιλεῖτε περὶ τύχης, τί εἶδος τύχης θὰ δώσητε εἰς τοὺς ἄλλους, ἀφοῦ σεῖς στερεῖσθε ὅλως διόλου αὐτῆς;

— Καὶ ὅμως!

— Καλά, καλά! πάρετε ὅσα ξύλα σᾶς χρειάζονται καὶ ὁ θεὸς ἂς σᾶς βοηθήσῃ. Καὶ ὁ Νικόλαος ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του, ἐνῷ οἱ Ἀθίγγανοι κατεσκεύαζον τὴν σκηνήν των. Αἱ ἀθιγγανίδες ἤναψαν πυράν, ἔθεσαν ἐπ' αὐτῆς χύτραν, τὸ μόνον μαγειρικὸν σκεῦός των, καὶ ἔψησαν ὄρυζαν ἐνῷ συγχρόνως ἔρριπτον ἐπὶ τῶν σχηματιζομένων ἀνθράκων εἶδός τι ζύμης καὶ τεμάχια προβείου κρέατος. Τὸ λιτὸν τοῦτο φαγητὸν ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν νομάδων τούτων γεῦμα πολυτελές, ἐπειδὴ συνήθως γεύονται μὲ ἄρτον ξηρὸν μόνον. Εἰς τὸ γεῦμα προσεκλήθη καὶ ὁ ἀνθρακεὺς ὅστις ὅμως ἀπεποιεῖτο νὰ λάβῃ μέρος ἀηδιάζων τὰ φαγητά των, οὐχ' ἧττον συγκατετέθη νὰ λάβῃ τεμάχιον κρέατος καθίσας μετ' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Τότε ὁ ἀρχαιότερος τῶν ἀθιγγάνων ὁ καὶ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας ἀποτεινόμε-

---

— Μάλιστα.

— Ποῖος λοιπόν;

— Δὲν εἰξεύρω.

— Μήπως ὁ δυστυχὴς Μοροντσέλλη κατεδικάσθη;

— Ἀ! κύριε! Δὲν εἰξεύρω· δὲν εἰξεύρω τί συνέβη.

Καὶ ἀπῆλθε λίαν τεταραγμένος παρατηρῶν με μὲ ὕφος συμπαθητικόν.

Μετ' ὀλίγον ἦλθεν ὁ δεσμοφύλαξ, συνοδευόμενος ὑπὸ φυλάκων καὶ ἑνὸς ἀνδρός, ὃν οὐδέποτε εἶχον ἴδῃ. Ὁ δεσμοφύλαξ ἐφαίνετο λυπημένος, ὁ δὲ νεωστὶ ἐλθὼν μοὶ εἶπε:

— Κύριε, ἡ ἐπιτροπὴ σᾶς διατάσσει νὰ μὲ ἀκολουθήσητε.

— Ἂς ἀναχωρήσωμεν, ἀπήντησα. Καὶ σεῖς ποῖος εἶσθε:

— Εἶμαι ὁ φύλαξ τῶν φυλακῶν τοῦ Ἁγ. Μιχαὴλ ὅπου ὁ κύριος πρέπει νὰ μεταφερθῇ.

Ὁ δεσμοφύλαξ τῷ παρέδωκε τὸ χρῆμά μου, ὅπερ ἐκράτει εἰς χεῖράς του. Ἐζήτησα καὶ ἔλαβα τὴν ἄδειαν νὰ κάμω μικρά τινα δῶρα εἰς τοὺς φύλακας. Ἐτακτοποίησα ὀλίγον τὰ φορέματά μου καὶ λαβὼν τὴν ἀγ. Γραφὴν ὑπὸ μάλης, ἀνεχώρησα. Κατερχόμενος τὴν ἀτελεύτητον ἐκείνην κλίμακα, ὁ Τρεμερέλλος μοὶ ἔσφιξε κρυφίως τὴν χεῖρα καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἤθελε νὰ μοὶ εἴπῃ: Δυστυχής! ἐχάθης.

Ἐξήλθομεν ἔκ τινος θύρας βλεπούσης εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου εὑρίσκετο μία γόνδολα μετὰ δύο ἀκολούθων τοῦ νέου δεσμοφύλακος.

Εἰσῆλθον εἰς τὴν γόνδολαν· αἰσθήματα ἀντίθετα ἐβασάνιζον τὴν ψυχήν μου· — ποῖά τις λύπη τοῦ νὰ ἐγκαταλείψω τὴν φυλακὴν ταύτην, ὅπου πολλὰ εἶχον ὑποφέρει, ἀλλ' ὅπου ἠγάπησα καὶ ἠγαπήθην· — ἡ εὐχαρίστησις τοῦ νὰ εὑρεθῶ, μετὰ μακρὰν κάθειρξιν, ἐν ὑπαίθρῳ, νὰ βλέπω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν θάλασσαν ἄνευ τοῦ ἀπαισίου πλαισίου σιδηροῦ κιγκλιδώματος· ἡ ἀνάμνησις τῆς ὡραίας γονδόλας ἥτις εἰς καλλιτέραν ἐποχὴν μὲ μετέφερεν ἐπὶ τῆς ἰδίας θαλάσσης, ἡ ἀνάμνησις τῶν γονδολῶν τῆς νήσου Κώμου καὶ τῶν τῆς Μείζονος λίμνης, τῶν ἐλαφρῶν ἀκατίων τοῦ Πάδου, τοῦ Ῥοδάνου καὶ τοῦ Satne(?), Ὦ! γελόεντα ἔτη πῶς παρήλθατε! Καὶ ποῖον ὂν ἐν τῷ κόσμῳ ἦτο εὐτυχέστερον ἐμοῦ;

Γεννηθεὶς ἐκ τῶν μᾶλλον φιλοστόργων καὶ εὐπορούντων γονέων, ἐν μέσῳ τῶν γλυκυτέρων οἰκογενειακῶν περιθάλψεων, εἶχον μεταβῇ εἰς Λυὼν πλησίον γηραιοῦ ἐξαδέλφου τῆς μητρός μου, ἀνδρὸς πλουσιωτάτου καὶ ἐπαξίου τοῦ πλούτου του. Ἐκεῖ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ τέρψῃ καρδίαν πλήρη λεπτότητος καὶ ἔρωτος εἶχε καταθέλξει τὰ πρῶτα τῆς νεότητός μου ἔτη. Εἶτα ἐπανελθὼν εἰς Ἰταλίαν καὶ διαμένων μετὰ τῶν γονέων μου εἰς Μιλάνον εἶχον συνεχίσει τὰς σπουδάς μου κ' ἐξηκολούθουν ν' ἀγαπῶ τὴν κοινωνίαν καὶ τὰ βιβλία, συναστρεφόμενος διακεκριμένους φίλους καὶ ἀποστρεφόμενος τοὺς μὴ τοιούτους. Ὁ Μόντε καὶ ὁ Φόσκολος, καίτοι ἀντίζηλοι πρὸς ἀλλήλους, μοὶ ἐδείκνυον τὴν αὐτὴν καλοκαγαθίαν. Ἤμην περισσότερον συνδεδεμένος μετὰ τοῦ τελευταίου τούτου καὶ ὁ θυμώδης οὗτος ἄνθρωπος, οὕτινος οἱ σκληροὶ τρόποι τὸν ἔκαμον ν' ἀπολέσῃ τὴν ἀγάπην τόσων φίλων, ἦτο δι' ἐμὲ πλήρης γλυκύτητος καὶ ἐγκαρδίου ἀγάπης καὶ θὰ τὸν ἐπανέβλεπον μετὰ τρυφερότητος. Ἕτεροι φιλόλογοι διαπρεπεῖς μὲ ἠγάπων ὡσαύτως, ὡς καὶ ἐγὼ τοὺς ἠγάπων. Οὐδέποτε οὔτε ὁ φθόνος, οὔτε ἡ συκοφαντία μὲ προσέβαλον ἢ τοὐλάχιστον ταῦτα προήρχοντο παρ' ἀνθρώπων ἀσήμων μὴ δυναμένων νὰ μὲ βλάψωσι. Ἅμα τῇ πτώσει τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας ὁ πατήρ μου ἀνέκτησε τὴν ἐν Τουρίνῳ κατοικίαν του μετὰ τοῦ ὑπολοίπου τῆς οἰκογενείας· ἐγὼ δὲ δραττόμενος πάντοτε τῆς εὐχαριστήσεως νὰ συναναστρέφωμαι καὶ πάλιν μετὰ προσώπων τόσῳ προσφιλῶν, εἶχον ἐγκατασταθῇ εἰς Μιλάνον, ὅπου ἀπελάμβανον τοσαύτης εὐτυχίας, ἣν οὐδέποτε ἤθελον ἀποφασίσει νὰ ἐγκαταλείψω.

Μεταξὺ τῶν καλλιτέρων φίλων μου ἐν Μιλάνῳ, τρεῖς ἰδίως ἦσαν οἱ πλέον προσφιλεῖς· ὁ Πέτρος Βορσιέρι, ὁ αἰδεσιμώτατος Λουδοβῖκος δὲ Βρὲμ καὶ ὁ κόμης Λουδοβῖκος Πόρρο Λαμπερτέγκι. Βραδύτερον μεταξὺ αὐτῶν προσετέθη ὁ κόμης Φρειδερῖκος Κομφαλονιέρι.

Ἀναλαβὼν τὴν ἀνατροφὴν τῶν δύο νεαρῶν τέκνων τοῦ Πόρρο, ἤμην δι' αὐτὰ ὡς πατήρ, καὶ διὰ τὸν πατέρα ὡς προσφιλὴς ἀδελφός. Ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ συνέρρεον ἀκαταπαύστως οὐ μόνον οἱ ἐν τῇ πόλει λόγιοι, ἀλλὰ καὶ πλῆθος διαπερῶν περιηγητῶν. Αὐτόθι ἐγνώρισα τὴν κυρίαν Στάελ, τὸν Σχλέγελ, τὸν Δάβις, τὸν Βύρωνα, τὸν Ὅμπους, τὸν Βρούγκαμ καὶ πλείστους ὅσους λογίους τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Εὐρώπης. Ὦ! πόσον ἡ γνωριμία τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν εὐχαριστεῖ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἐξευγενίζει! Ναί, ἤμην εὐτυχής!

(Ἕπεται συνέχεια)

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΔΥΤΙΚΩΝ			ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ	
Νοέμβριος.			**Ὀκτώβριος.**	
Μαρτίνου Ἐπισκόπου.	11	Δευτέρα	30	Ζηνοβίου καὶ Ζηνοβίας.
Μαρτίνου Α' Πάπα Ῥώμης μάρτ.	12	Τρίτη	31	Στάχυος ἀποστ. καὶ Ἐπιμάχου μ.
				Νοέμβριος.
Νικολάου Α' καὶ Στανισλάου Κόστκα.	13	Τετάρτ.	1	Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ Ἀναργ.
Θεοδότου Πάπα Ῥώμης.	14	Πεμπτ.	2	Ἀκινδύνου καὶ συντροφ. μαρτ.
Γερτρούδης παρθ. καὶ Λεοπόλδου τῆς Αὐστρίας.	15	Παρασ.	3	Ἀκεψιμᾶ μάρτυρος.
Ἐδμούνδου Ἀρχιεπ.	16	Σάββ.	4	Ἰωαννίκου καὶ Νικάνδρου μαρτ.
Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ.	17	Κυριακ.	5	Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης μαρ.
Τὰ ἐγκαίνια τῶν ναῶν τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.	18	Δευτέρα	6	Παύλου Ἀρχιεπ. Κ/πόλεως.
Ποντιανοῦ Πάπα καὶ Ἐλισάβετ ὁσ.	19	Τρίτη	7	Τῶν ἐν Μελιτινῇ 33 μαρτύρων.
Φήλικος τοῦ ὁμολογητοῦ.	20	Τετάρτ.	8	Μιχαὴλ καὶ τῶν Ἀσωμάτων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Λουδοβίκος Παστέρ. Θρησκεία καὶ Ἐπιστήμη, ὑπὸ Σ...

Ἡ Γραμματεία τοῦ λαοῦ.

Πολύτιμος μαρτυρία.

Ὁ Πατρῷος ἑλληνισμὸς ὑπὸ Ν. Ἀναγνωστοπούλου.

Κοινωνικαὶ Εἰδήσεις.

Βιβλιοκρισία, ἐπιστημονικὴ μελέτη.

Ἱστορία Ἐρυθροῦ Βράχου, ὑπὸ Εὐθυβούλου.

Αἱ φυλακαί μου. Silvio Pellico. Ἐπιφυλλὶς κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ.

Ἡμερολόγιον.

νος πρὸς τὸν ἀγαθὸν Νικόλαον, τῷ λέγει· Ἡμεῖς οἱ Ἀθίγγανοι μολονότι ἐσκορπισμένοι ἀνὰ τὴν γῆν καὶ πλάνητες, ἔχομεν οὐχ ἧττον οἰκογενειακὰς παραδόσεις ὁποίων ἴσως στερεῖσθε σεῖς. Ἀναμιμνησκόμεθα συχνάκις τῶν πατέρων, πάππων καὶ προπάππων μας, ἀναμιμνησκόμεθα τὰς περιπετείας καὶ τὰς περιηγήσεις των. Καὶ πράγματι πρὸ 115 ἐτῶν ἡ οἰκογένεια, ἀφ' ἧς ἑλκομεν τὴν καταγωγήν, διῆλθεν αὐτῆς τῆς χώρας καὶ προητοιμάζετο νὰ ὑπερβῇ τὸ ὄρος, ὅτε αἴφνης φοβερὰ θύελλα ἐξέσπασεν. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπ' ἐδῶ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ὑψηλὸς βράχος ἐρυθρωπὸς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ὀπὴ ἄγουσα εἰς μακρὺ σπήλαιον. Καθ' ἣν ὅμως στιγμὴν ἡ οἰκογένεια τῶν προπατόρων μας προητοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς θυέλλης, κεραυνὸς καταπέσας ἀπηνθράκωσε 4 τῶν μελῶν αὐτῆς, καὶ μόνος ὁ προπάππος μου, νέος τότε εἰκοσαετής, μετὰ δύο παίδων καὶ τῆς γηραιᾶς ἀδελφῆς του διέφυγε τὸν θάνατον. Σημειωτέον ὅτι τότε ἡ οἰκογένειά μας ἐμπορεύετο ἀνατολικοὺς μαργαρίτας καὶ πολυτίμους λίθους, προμηθευομένη αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἀγορῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ μεταπωλῶσα αὐτοὺς ἐν Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ, Αὐστρίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Ὁ προπάππος μας ἀφοῦ ἔθαψεν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου τὰ 4 πτώματα χωρὶς νὰ ἀναλογισθῇ, ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς λύπης, ὅτι εἰς τὰ ἐνδύματα ἑνὸς αὐτῶν ἐκρύπτετο τὸ σακκίδιον τῶν πολυτιμωτέρων λίθων. Καὶ τότε μόνον, ὅτε ἀπεμακρύνθην πολλὰς λεύγας, ἀναμετρῶν τοὺς θησαυρούς του, παρετήρησεν ὅτι ἔλειπον οἱ μεγαλητέρας ἀξίας πολύτιμοι λίθοι. Ἐκτύπησε τὸ μέτωπόν του ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του, ἀλλὰ τῷ ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἐπανακάμψῃ, ὅπως παραλάβῃ τὰ λησμονηθέντα, ἄλλως τε ἐβαυκαλίζετο ὑπὸ τῆς ἰδέας, τῆς ἐντὸς ὀλίγου ἐπανόδου του ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ τότε ἀσφαλῶς θὰ ἀνεύρισκε τὸν θησαυρόν του. Ἀτυχῶς ὅμως ὁ θάνατος ἔκοψε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του πρὶν ἢ φθάσῃ ἐνταῦθα, ἐνῷ διήρχετο τὸ γερμανικὸν Τυρόλον, ἀποθνήσκων δὲ συνέστησεν εἰς τὴν γραίαν ἀδελφήν του νὰ ἀνακοινώσῃ τὸ μυστικὸν εἰς τοὺς δύο μικροὺς μικροὺς ἀνεψιούς του, μόλις φθάσωσιν εἰς τὸ εἰκοστὸν ἔτος. Ἀλλ' αἱ περιστάσεις δὲν ἐπέτρεψαν μήτε εἰς αὐτοὺς μήτε εἰς τὸν πατέρα μου θανόντα πρὸ δεκαετίας, νὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα, ἡ δὲ μοῖρα ἐπεφύλασσεν εἰς ἐμὲ τὴν ἀνεύρεσιν αὐτοῦ τοῦ θησαυροῦ, καὶ σὲ δὲ καλέ μου Νικόλαε δὲν θὰ λησμονήσωμεν ποσῶς, ἐὰν μᾶς δώσῃς χεῖρα βοηθείας. Γνωρίζεις ποῦ κεῖται ὁ ἐρυθρὸς βράχος;

— Εἰς ἀπόστασιν 300 βημάτων, ἀπήντησεν ὁ ἀνθρακεύς, κεῖται ὁ ἐρυθρὸς βράχος, ἀλλ' ἀγνοῶ ἐὰν ὑπάρχῃ σπήλαιον ἐντὸς αὐτοῦ.

— Χωρὶς ἄλλο πρέπει νὰ ὑπάρχῃ. Ἴσως ἕνεκα τῆς παρόδου τόσου χρόνου ἀπεκλείσθη ἐντελῶς ἡ ὀπὴ τοῦ σπηλαίου, ἐλθὲ μεθ' ἡμῶν νὰ ἐρευνήσωμεν.

— Θὰ ἔλθω, ἀλλ' εἶναι ματαιοπονία.

. . . . . .

Τὰ ἐντὸς τῶν βράχων ἐσκαμμένα σπήλαια ἀποτελοῦσι πολλάκις μῖγμα τι ὡραίου καὶ φοβεροῦ συγχρόνως. Τοιοῦτον ἦτο τὸ ὑπὸ τῶν Ἀθιγγάνων ἀναζητούμενον σπήλαιον. Ὀπὴ στενωτάτη ἐπέτρεπε τὴν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου εἴσοδον, ὄπισθεν τῆς ὁποίας ὑπῆρχε μακρότατος διάδρομος καταλήγων εἰς αἴθουσαν στηριζομένην ἐπὶ τριῶν κιόνων, μετ' αὐτὴν διὰ τριῶν βαθμίδων κατήρχετό τις εἰς κοίλωμα μέγα καὶ κυκλοειδὲς, δυνάμενον νὰ παρομοιασθῇ πρὸς λουτρὸν ρωμαϊκόν, ἑκατέρωθεν δὲ ἐξετείνοντο μακραὶ στοαί, ἀφ' ὧν ἐκρέμαντο σταλακτῆται. Φόβος μυστηριώδης κατελάμβανε τὸν ἀφικνούμενον εἰς τὰς στοὰς ταύτας τὰς ἐπαναλαμβανούσας, ὡς ἐκ τῆς ἠχοῦς, τετράκις ἢ πεντάκις τὴν κραυγὴν ἢ τὸν κρότον.

Φῶς ἀμυδρὸν μικρᾶς λυχνίας ἐφώτισεν αἴφνης τὸ ἐν τῷ σπηλαίῳ διαρκὲς σκότος καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐφάνησαν προβαίνοντες οἱ τρεῖς Ἀθίγγανοι μὲ τὸν Νικόλαον, μετὰ δυσχερείας ἀποκρύπτοντα τὸν κατέχοντα αὐτὸν τρόμον.

Τὰ πτώματα τῶν Ἀθιγγάνων εἶχον ταφῆ εἰς τὸ βάθος τοῦ σπηλαίου οὕτως ὥστε εὐχερῶς εὑρέθησαν. Οἱ Ἀθίγγανοι πρὸ τῶν σκελετῶν τῶν προπατόρων των ἐξέβαλον παραδόξους φωνάς, παραπλησίους πρὸς θρήνους, κατόπιν γονυπετήσαντες ἐψιθύρισαν προσευχάς, κάμνοντες μυστηριώδη τινα σημεῖα διὰ τῆς χειρὸς καὶ κινοῦντες διηνεκῶς τὴν κεφαλήν. Ἀφοῦ ἐτελείωσαν τὰς παντομίμας αὐτὰς ἐπεδόθησαν εἰς ἀνεύρεσιν τοῦ σακκιδίου τῶν πολυτίμων λίθων. Ὁ ἀνθρακεὺς ἐνῷ κατεγίνετο μετὰ τῶν ἄλλων ἀνακινῶν τὰ ὀστᾶ τῶν σκελετῶν, ἔτριζε τοὺς ὀδόντας του τρέμων ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ὡς νὰ ὑπέφερεν ἀπὸ τεταρταῖον πυρετόν.

Ἐπὶ τέλους ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀθιγγάνων «Εὐλογητὸς ὁ Ἀλλάχ!» ἐφώνησεν, ὅστις μᾶς κατέστησε κυρίους τοῦ θησαυροῦ μας!

Τὸ σακκίδιον ἠνεώχθη καὶ ἀπήστραψαν πρὸ τῶν ἐκπλήκτων ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρακέως ὡραιότατοι μαργαρῖται, ἀδάμαντες, σμάραγδοι, σάπφειροι κ.τ.λ. Ὁ Νικόλαος ἐδέχθη τοὺς δοθέντας αὐτῷ μαργαρίτας καὶ τινας ἀδάμαντας, οὓς ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν ἀθιγγάνων γενναιοδώρων, τῷ ἀπένειμε. Καὶ οὕτω πως ὀλίγα ξύλα δοθέντα εἰς τοὺς ἀθιγγάνους κατέστησαν πλούσιον τὸν ἀνθρακέα.

Ὅταν δὲ περὶ τὴν δείλην οἱ ἀθίγγανοι ἀπεμακρύνοντο ἀνερχόμενοι πρὸς τὸ ὄρος ὁ Νικόλαος τοὺς συνώδευε μετὰ βλέμματος φιλικοῦ καὶ εὐγνώμονος. Αἱ δὲ μελαναὶ καὶ ἰσχναὶ των φυσιογνωμίαι δὲν τῷ ἐπροξένουν πλέον ἀποστροφήν.

Καὶ ὅταν ἐξηφανίσθησαν, ἐκάθισεν ἐπί τινος κορμοῦ δένδρου ὁ ἀγαθὸς ἀνθρακεὺς ἀποθαυμάζων τὸν θησαυρόν, ἐνῷ δάκρυ στρογγύλον καὶ μέγα, ὡς οἱ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του πολύτιμοι μαργαρῖται, ἀποσπαθὲν κατέπεσεν ἐπ' αὐτῶν. Ἦτο τὸ δάκρυ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Εὐθύβουλος

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ 1895 — 1016.